

College voor Examens

VOORLICHTINGSBROCHURE

flexibele en digitale centrale examens 2012

- BB (standaard)
- KB (overgangsjaar)

Versie 1.0, september 2011

1 Inhoudsopgave

1	Inhoudsopgave	2
2	Leeswijzer (algemeen)	3
3	Inleiding (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	4
3.1	Veranderingen ten opzichte van 2011 (algemeen)	5
4	Activiteiten tot aan de digitale afname	8
4.1	Aanmelden (algemeen)	8
4.2	Ontheffingsbrief (algemeen)	8
4.3	Verplichte systeemcheck (algemeen)	8
4.4	Proef op de Som (algemeen)	13
4.5	-	14
4.6	Technische ondersteuning (algemeen)	14
4.7	Niet deelnemen (algemeen)	15
5	De afname	16
5.1	De organisatie van de afname (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	16
5.2	Technische problemen tijdens de afname (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	17
5.3	-	17
5.4	Terugvaloptie (algemeen)	18
5.5	-	18
6	Correctie	19
6.1	Examens met alleen eerste correctie (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	19
6.2	-	20
6.3	Thuiscorrectie (algemeen)	21
6.4	Data retour: spoedig na eerste correctie (algemeen)	21
6.5	Geen WOLF, geen terugrapportage (algemeen)	21
7	Digitale examens introduceren op school (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	22
7.1	Docenten	22
7.2	Voorlichting aan ouders	23
7.3	Voorlichting aan leerlingen	24
8	Flexibel examensysteem (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	25
8.1	De pedagogisch-didactische kant van het c.e.-systeem	25
8.2	Inhalen	26
8.3	Herkansen	27
8.4	Schooleigen examenrooster	28
8.5	Doorgeven cijfer schoolexamen aan BRON	29
8.6	Gevolgen voor het programma van toetsing en afsluiting	29
8.7	Gevolgen voor het examenreglement	30
8.8	Protocol	32
8.9	Bijzondere aandachtspunten	32
9	-	35
10	De examens (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)	36
10.1	Examenstof en andere vakspecifieke aandachtspunten	36
10.2	Examenduur	38
10.3	Woordenboek	39
10.4	Varianten	39
10.5	Kandidaten met een beperking	42
10.6	Normering	43
10.7	Verwerking van de cijfers	43

2 Leeswijzer (algemeen)

Deze brochure bevat informatie over het digitaal centraal examen in ExamenTester. Inmiddels worden bij veel vakken centrale examens in ExamenTester aangeboden. Deze digitale examens hebben veel overeenkomsten maar er zijn ook verschillen.

Ten behoeve van het examenjaar 2012 zijn de volgende voorlichtingsbrochures uitgebracht:

- flexibele en digitale centrale examens BB (standaard) en KB (overgangsjaar)
Deze brochure beschrijft het systeem van flexibele en digitale centrale examens voor de algemene vakken in de basis beroepsgerichte leerweg (BB) en kader beroepsgerichte leerweg (KB) van het vmbo.
- Digitale centrale examens op een vast moment
Dit zijn centrale examens die in ExamenTester worden afgenomen op een vast moment volgens het examenrooster. Dit betreft de volgende vakken: Frans KB, biologie GL/TL, nask 1 GL/TL, dans GL/TL, drama GL/TL, muziek GL/TL, muziek havo, kunst havo, muziek vwo, kunst vwo.

Bij paragrafen waarvan de tekst identiek is in beide brochures is de titel voorzien van de toevoeging '(algemeen)'.

Als een paragraaf alleen geldt voor 'BB en KB flexibel digitaal' blijkt dat door de toevoeging '(specifiek - BB en KB flexibel digitaal)' aan de titel van de paragraaf. Zo is er ook de toevoeging '(specifiek – digitaal vast moment)'

Als een paragraaf niet van toepassing is voor de betreffende brochure, wordt dit paragraafnummer wel gehandhaafd maar is de titel vervangen door '—'.

Een examensecretaris kan zo in één oogopslag zien welke informatie uit deze brochure ook geldt voor andere centrale examens in ExamenTester die op zijn school worden afgenomen.

Veranderingen ten opzichte van 2011 snel zichtbaar

De voorlichtingsbrochure voor 2012 is slechts op enkele punten aangepast ten opzichte van de brochure van 2011. Speciaal voor scholen die al eerder aan een examen met ExamenTester hebben meegedaan, wordt gewijzigde tekst geel gemarkeerd weergegeven. Alle overige tekst is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte de voorlichtingsbrochure over 2011. Datums zijn wel aangepast, maar niet altijd geel gemarkeerd.

De tekst in hoofdstuk 3 is geheel vernieuwd. In dit hoofdstuk is alleen de kop geel gemarkeerd.

3 Inleiding (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

Deze voorlichtingsbrochure geeft de algemene informatie die nodig is om de flexibele en digitale centrale BB- en KB-examens van 2012 goed te organiseren binnen de school. Naast deze voorlichtingsbrochure is er de 'Activiteitenplanning flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB en KB 2012', waarin beschreven is welke stappen moeten worden doorlopen en wanneer welke activiteiten plaatsvinden.

De voorlichtingsbrochure en activiteitenplanning bevatten tezamen de volledige informatie over het flexibele en digitale examensysteem.

Deze documenten zijn tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het College voor Examens.

Daarnaast heeft CvE de brochure 'Duidelijk digitaal 4' uitgebracht (zie www.cve.nl), waarin het beleid van CvE op het gebied van computerexamens vanaf het schooljaar 2011/2012 wordt beschreven. Voor alle CBT-examens (CBT = computer based test) wordt daarin beschreven in welke van de zes invoeringsfasen het desbetreffende project zich bevindt: 1. Aftasten – 2. Experiment – 3. Examentest – 4. Pilot – 5. Overgangsjaar – 6. Standaard.

In 2011 was het flexibele en digitale examen in de basisberoepsgerichte leerweg voor het eerst de standaard examenvorm.

Voor de kaderberoepsgerichte leerweg heeft in 2011 een pilot plaatsgevonden van de flexibele digitale examens. Daaraan hebben bijna 200 scholen deelgenomen.

De digitale centrale examens 2011 zijn inhoudelijk goed ontvangen door docenten en leerlingen.

ExamenTester heeft zich tijdens de afnames in echter 2011 minder stabiel gedragen dan in 2010. Uit de enquêtes blijkt dat op veel scholen afgebroken afnames zijn voorgekomen. Weliswaar kon het examen vrijwel altijd worden afgemaakt met behoud van eerder gegeven antwoorden. Daarnaast hadden enkele scholen te kampen met andere technische problemen, zoals het vol lopen van de server van de school.

Voor Cito en het College voor Examens kwamen de problemen tijdens de afnames in 2011 onverwacht. De systeemcheck was op alle scholen succesvol verlopen en ook tijdens de 'Proef op de Som' zijn bij de ICT-examenhelpdesk weinig technische problemen gemeld. In 2012 wordt gewerkt met versie 2.9.8 van ExamenTester die, naar Cito en CvE verwachten, weer even stabiel zal zijn als in 2010.

Desalniettemin wordt aan scholen gevraagd om bij de systeemcheck en de Proef op Som extra aandacht te schenken aan de afnamecondities en eventuele technische problemen in die fase ook te melden aan de ICT-examenhelpdesk van Cito. In paragrafen 4.3.1 en 4.4.2 (geel gemarkeerde passages) van deze brochure wordt hier nader op ingegaan.

Vanwege de technische problemen in 2011 heeft CvE besloten om in 2012 de stap van invoeringsfase 'overgangsjaar' naar fase 'standaard' niet te zetten voor projecten waar dit de bedoeling was, zoals bijvoorbeeld muziek. Pilots worden wel uitgebreid naar overgangsjaren. In de fase 'overgangsjaar' kan iedere school kan zelf kiezen tussen het digitale en het papieren cse. BB flexibel digitaal is in examenjaar 2012 opnieuw 'standaard'.

KB flexibel digitaal is bevindt zich in examenjaar 2012 in de fase 'overgangsjaar'.

Alle KB-scholen ontvangen ook nog de papieren cse's KB in de algemene vakken, waardoor de organisatorische consequenties bij 'terugvallen naar papier' zoveel mogelijk beperkt blijven (zie 5.4).

Pilot rekentoets VO

In het voorjaar van 2012 komt er een pilot voor de rekentoets VO. De rekentoets is met ingang van 2014 verplicht voor alle VO-scholen. Voor het vmbo gaat het daarbij om een rekentoets voor het referentieniveau 2F. Het havo/vwo krijgt een toets op niveau 3F. De rekentoets VO zal in ExamenTester worden afgenomen.

Over de pilot rekentoets VO heeft CvE een *afzonderlijke voorlichtingsbrochure* uitgebracht die een vergelijkbare opzet heeft als deze brochure. De installatie van ExamenTester en de systeemcheck (zie 4.3) gelden zowel voor de digitale centrale examens als voor de pilot rekentoets VO.

3.1 Veranderingen ten opzichte van 2011 (algemeen)

Er zijn enkele belangrijke veranderingen ten opzichte van vorig jaar. De belangrijkste wijzigingen zijn in dit document geel gemarkeerd. Op die manier kunnen examensecretarissen die in 2011 ook al met digitale examens hebben gewerkt, snel zien wat er in 2012 is aangepast.

De belangrijkste wijzigingen worden hieronder kort weergegeven:

1. Toetsprogramma: ExamenTester 2.9.8 (algemeen)

In het examenjaar 2012 wordt gewerkt met ExamenTester 2.9.8, een iets aangepaste versie van ExamenTester 2.9.7 waar in 2011 mee gewerkt werd. Deze versie is 'onder de motorkap' aangepast om de technische problemen waarvan de oorzaak bekend is te verhelpen. Dat betreft het 100% CPU probleem waarbij het geheugen van local server volloopt waardoor de afnames worden afgebroken en het probleem van de verloren antwoorden.

Het versienummer wordt niet – zoals gebruikelijk – verhoogd naar 2.10. Ophoging naar 2.10 was niet mogelijk omdat ook MBO-instellingen met ExamenTester werken. Alle VO-scholen ontvangen een nieuw portal account bij Cito zodat zij met een lege versie van ExamenTester beginnen. Wel is het bij de deïnstallatie van 2.9.7 dat *alle* achtergebleven bestanden verwijderd worden van het netwerk van de school. Dit om interferentie tussen oude en nieuwe programmatuur en data te voorkomen. Dit vergt extra aandacht van de systeembeheerder. Zie 4.3.2.

2. Aanmelden voor pilot CBT nask 1 GL/TL (specifiek – digitaal vast moment)

Aanmelding voor de pilot CBT nask 1 GL/TL geschiedt via het formulier 'Opgave aantal kandidaten' van DUO en niet via de website van Cito.
Zie 4.1.1.

3. Geen ontheffingsbrief meer (algemeen)

Eind november 2010 ontvingen alle scholen een ontheffingsbrief die geldig is voor de duur van de projectfase van de digitale examens. Derhalve zal er dit examenjaar geen nieuwe ontheffingsbrief worden verzonden.
Zie 4.2.

4. Het FT-examen (algemeen)

Het FT-examen is aangepast ten opzichte van het FT-examen in 2011. Het bevat meer vragen uit een echt examen (voorbeeldexamen Nederlands BB 2009) zodat de afnamesituatie beter gesimuleerd kan worden.
Zie 4.3.1.

In deze voorlichtingsbrochure is een aantal onderwerpen toegevoegd ten opzichte van de brochure van vorig examenjaar. De belangrijkste toevoegingen zijn:

5. Oefenen met tweede correctie (specifiek – digitaal vast moment)

Ervaring in het examenjaar 2011 heeft geleerd dat niet alle scholen in de hoedanigheid van school B (tijdig) meewerken aan deze test. Voor scholen die in de hoedanigheid van school A graag willen oefenen met de tweede correctie, is dit een probleem. Indien deze situatie zich voordoet, kan een examensecretaris van school A contact opnemen met CvE.
Zie 4.5.1.

6. Snelheid ICT-examenhelpdesk Cito (algemeen)

De ICT-examenhelpdesk van Cito doet er alles aan om scholen zo snel mogelijk van dienst te zijn. Soms duurt de oplossing van een probleem echter onverhoopt langer dan de examensecretaris of de systeembeheerder acceptabel vindt. In deze gevallen kunnen zij contact opnemen met het College voor Examens. Het CvE kan in sommige situaties als onafhankelijke partij trachten de afhandeling te bespoedigen.
Zie 4.6.

7. Alleen eerste correctie? (specifiek – BB en KB flexibel digitaal)

Bij BB en KB flexibel digitaal is tweede correctie niet centraal geregeld. Er zijn scholen die er voor kiezen om bij BB en KB flexibel digitaal een controle op correctie te laten verrichten door een eigen docent. Op die manier wordt o.a. het risico van vergissingen in de scoring van open vragen verkleind.

Zie 6.1.1 en 8.7

8. Examenpackages pas mee naar huis geven als examen is afgenomen (specifiek – digitaal vast moment)

Om het examen te kunnen corrigeren heeft de docent ook het examenpackage nodig. Het package van het betreffende examen mag pas mee naar huis worden gegeven na afloop van het examen. De reden hiervoor is gelegen in het waarborgen van de geheimhouding: de bronnen in het package kunnen niet versleuteld worden.

Zie 6.3.

9. Ongeldig verklaren afname (specifiek – BB en KB flexibel digitaal)

Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, bijvoorbeeld vanwege technische problemen, dan gebeurt dit in overleg met het College voor Examens en de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard, krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.

Zie 5.2 en 8.7.

10. Packages niet lang voor de afname van het examen openen (algemeen)

Packages met de echte c.e.'s moeten NIET langer van te voren geopend worden dan strikt noodzakelijk is. Raadzaam is maximaal 30 minuten voor afname. Als een examen van te voren te lang opestaat kan inspectie de afname ongeldig verklaren.

Zie 8.9.

11. Data retour: spoedig na eerste correctie (algemeen)

Net als bij de papieren examens spelen toets- en itemanalyses van Cito een belangrijke rol bij de normering van de digitale examens. Cito maakt de toets- en itemanalyses op basis van de scores in ExamenTester die de examensecretaris inzendt via de functie Data retour in de module TestManager.

Het is van groot belang dat de examensecretaris spoedig na het afsluiten van de eerste correctie de afnamegegevens inzendt zodat Cito tijdig kan beschikken over voldoende gegevens voor de toets- en itemanalyses.

Zie 6.5.

12. Geen WOLF, geen groepsrapportages (algemeen)

Bij de digitale centrale examens die in ExamenTester worden afgenomen is het programma WOLF niet nodig. In TestManager zendt de examensecretaris via een druk op de knop de scores aan Cito.

Bij WOLF zendt Cito als 'tegenprestatie' een overzicht naar de corrector waarin de scores van diens kandidaten worden vergeleken met het landelijk gemiddelde. Op dit moment is deze faciliteit bij ExamenTester niet mogelijk. Bij de opvolger van ExamenTester zal dat wel het geval zijn.

Zie 6.4 en 6.5.

13. Examenperiode BB en KB flexibel digitaal in 2012 gelijk (specifiek – BB en KB flexibel digitaal)

Eind augustus 2011 verzond Cito een e-mail met een uitnodiging voor een voorlichtingsbijeenkomst over KB flexibel digitaal. Op verzoek van CvE was hierin vermeld dat de afnameperiode van de flexibele en digitale centrale examens KB op 1 mei begint.

Dit was ook de bedoeling, maar in het rooster 2012 is aangegeven dat vanaf 2 april 2012 met de afnames gestart kan worden.

Om scholen niet in planningsproblemen te brengen is besloten om de aanvang van de examenperiode voor KB flexibel digitaal niet te rectificeren: de examenperiode voor KB flexibel digitaal loopt in 2012 van maandag 2 april 2012 tot en met woensdag 20 juni 2012.

2013 e.v.

Vanaf 2013 zal de examenperiode voor KB flexibel digitaal vanaf mei beginnen.

Overwogen wordt om vanaf 2014 ook het begin van de examenperiode voor BB flexibel digitaal op begin mei te stellen.

Zie 8.1.

14. Digitaal c.e. wiskunde KB: pilot met toolbox (specifiek – KB flexibel digitaal)

Er is een nieuwe applicatie ontwikkeld die de computerekenmachine (CRM – zie 10.1.1) gaat vervangen. Deze nieuwe applicatie, de toolbox, bevat niet alleen een rekenmachine maar geeft ook de mogelijkheid om antwoorden in ExamenTester in te voeren met speciale tekens, wiskundige notaties, verhoudingstabellen en driehoeken.

Het is de bedoeling een pilot te starten waarbij maximaal 50 scholen de kans krijgen dit jaar het wiskunde KB-examen af te nemen met de toolbox.

Zie 10.1.2.

4 Activiteiten tot aan de digitale afname

4.1 Aanmelden (algemeen)

De CBT-examens in de fase 'pilot', 'overgangsjaar' en 'standaard' zijn vermeld op het formulier 'opgave aantal examenkandidaten' van DUO. U kunt via dit formulier uw aantallen kandidaten voor de CBT-examens doorgeven.

Op het formulier 'opgave aantal examenkandidaten' van DUO geeft de examensecretaris tevens het e-mailadres op waaronder hij tot en met juli 2012 bereikbaar is voor mededelingen over het digitale examen. Ook vermeldt de examensecretaris het e-mailadres van de (bovenschoolse) systeembeheerder, die met de technische organisatie van de digitale c.e. belast wordt, zodat berichten die via Examenblad.nl worden verstuurd ook direct aan de systeembeheerder(s) gezonden kunnen worden.

4.1.1 –

4.2 Ontheffingsbrief (algemeen)

In voorgaande examenjaren ontvingen de scholen een ontheffingsbrief voor deelname aan de digitale centrale examens waarbij op onderdelen van het Eindexamenbesluit wordt afgeweken. In deze brief gaf het ministerie toestemming om binnen de kaders van de activiteitenplanning en de voorlichtingsbrochure aan deze centrale examens deel te nemen. Eind november 2010 ontvingen alle scholen een ontheffingsbrief die geldig is voor de duur van de projectfase van de digitale examens. Derhalve zal er dit examenjaar geen nieuwe ontheffingsbrief worden verzonden.

De ontheffingsbrief die eind november 2010 is verzonden, is in bijlage 1 van deze brochure opgenomen.

4.3 Verplichte systeemcheck (algemeen)

Voordat een school examens mag afnemen in ExamenTester, moet eerst een systeemcheck worden gedaan. Als een school meedoet aan meerdere examens in ExamenTester kan met één systeemcheck worden volstaan.

4.3.1 Doel

Het doel van de verplichte systeemcheck is dat de school de belastingscapaciteit van het schoolnetwerk en de instellingen van de afnamecomputers test.

De systeemcheck wordt gedaan met het Functionaliteiten-Test-examen (FT-examen). Dit is een speciaal testexamen waarin, naast beeld- en geluidsfragmenten, ook (Flash-)applicaties die in de echte examens kunnen voorkomen, verwerkt zijn. Naast gesloten (door de computer automatisch scorebare) vragen bevat het FT-examen ook enkele open vragen die gecorrigeerd moeten worden.

Het FT-examen is aangepast ten opzichte van het FT-examen in 2011. Het bevat meer vragen uit een echt examen (voorbeeldexamen Nederlands BB 2009) zodat de afnamesituatie beter gesimuleerd kan worden.

De belastingscapaciteit van het netwerk wordt getest door op een groot aantal computers tegelijkertijd het FT-examen te starten. De instellingen van de computer worden getest doordat in het FT-examen alle mogelijke typen vragen voorkomen.

Cito stelt op basis van de datatourgegevens van de systeemcheck vast met hoeveel computers u tegelijkertijd het FT-examen hebt afgenomen. Dit aantal is de norm voor het aantal computers dat tegelijkertijd tijdens een echt examen kan worden ingezet.

4.3.2 Verloop

De systeemcheck kan worden uitgevoerd zodra de nieuwe versie van ExamenTester is geïnstalleerd. De installatieprocedure is beschreven in de installatiehandleiding voor de systeembeheerder, en bestaat uit de volgende stappen:

1. ExamenTester 2.9.7 deïnstalleren
2. ExamenTester 2.9.8 installeren en verbinding maken met de centrale Cito-server

Het versienummer wordt niet – zoals gebruikelijk – verhoogd naar 2.10. Ophoging naar 2.10 was niet mogelijk omdat ook MBO-instellingen met ExamenTester werken. Alle VO-scholen ontvangen een nieuw portal account bij Cito zodat zij met een lege versie van ExamenTester beginnen.

Doordat het versienummer niet wijzigt (2.9.8 blijft, technisch gezien, 2.9) is het van groot belang dat *alle* achtergebleven bestanden verwijderd worden van het netwerk van de school. Dit om interferentie tussen oude en nieuwe programmatuur en data te voorkomen. Dit vergt extra aandacht van de systeembeheerder.

Bij het uitvoeren van de systeemcheck gebeurt het volgende:

1. FT-examen installeren en inplannen in TestManager
2. Inloggen in TestCenter en het FT-examen via de optie 'Geplande afname' inladen (met de knop 'Laad toets') op het aantal computers plus 10% reserve, dat tijdens één examensessie gebruikt gaat worden
3. Het FT-examen op alle leerlingcomputers gelijktijdig, d.w.z. binnen een tijdsinterval van maximaal 10 minuten, opstarten (met de knop 'Start toets')
4. Dit FT-examen op elke leerlingcomputer maken en inleveren
5. Het FT-examen corrigeren in CorrectionManager
6. De gecorrigeerde antwoorden met de optie 'dataretour' in TestManager naar de centrale server van Cito sturen,

ExamenTester 2.9.7 heeft zich in 2011 minder stabiel gedragen dan ExamenTester 2.8 in 2010. Er waren meer afgebroken afnames dan in 2010 terwijl dit tijdens de systeemcheck niet was geconstateerd. Wij wijzen er daarom op dat het belangrijk is dat de afnamecondities van de systeemcheck zoveel mogelijk overeenkomen met de afnamecondities tijdens de echte afnames. Dat betekent:

1. inladen op dezelfde wijze (alle PC's tegelijk of in groepjes) als bij de echte afnames;
2. op alle PC's gelijktijdig het FT-examen (doen) maken;
3. daarbij alle video- en geluidsfragmenten in het FT-examen volledig afspelen;
4. de werking van Flash-applicaties in het FT-examen controleren.

Bij de uitvoering van bovenstaande stappen zijn de volgende rollen te onderscheiden:

De systeembeheerder:

- de-installeert ExamenTester 2.9.7 (indien van toepassing)
 - o NB:
Het is van groot belang dat alle componenten van ExamenTester 2.9.7 worden verwijderd, ook de datamap.
Bij het verwijderen van ExamenTester 2.9.7 via "wijzigen/verwijderen software" worden de programma's, componenten, objecten en snelkoppelingen verwijderd.
De programmamap van ExamenTester 2.9 is na afloop opgeruimd.
Bij het verwijderen van de software wordt de datamap niet verwijderd. Deze dient na het maken van een backup - handmatig verwijderd te worden (zie paragraaf 6.3 van de installatiehandleiding van ExamenTester voor de systeembeheerder).
 - o Daarnaast dienen de modules TestCenter, TestManager en CorrectionManager verwijderd te worden van elke (!) computer waarop deze zijn geïnstalleerd.
- installeert ExamenTester 2.9.8

De examensecretaris:

- a) voert namen van kandidaten in in TestManager;
- b) voert de naam van een corrector in in TestManager;
- c) installeert het FT-examen in TestManager en maakt een afnameplanning met het FT-examen voor de grootste groep die hij tijdens de echte examenperiode gelijktijdig een centraal examen wil laten afleggen plus 10 % reserve;
- d) zorgt ervoor dat TestCenter op alle leerlingcomputers wordt opgestart en de FT-toets via de optie 'Geplande Afname' wordt ingeladen (op dezelfde manier als bij de echte examens);
- e) **laat het FT-examen op alle computers vervolgens gelijktijdig (binnen 10 minuten) opstarten** met de knop 'Start toets';
- f) laat de FT-examens maken waarbij de afnamecondities zoveel mogelijk lijken op die van een echt examen;
- g) wijst aan de FT-afnameplanning een corrector toe;
- h) geeft de afnameplanning vrij voor correctie;
- i) laat de examens corrigeren of corrigeert deze zelf;
- j) laat de correctie afronden in CorrectionManager (of doet dit zelf);
- k) sluit daarna de correctie in TestManager;
- l) verstuurt de afnameresultaten naar Cito met de optie Dataretour in TestManager .

Ad a.

Dit kunnen verzonden namen zijn om verwarring met de echte afnameplanningen te voorkomen, maar de examensecretaris kan er ook voor kiezen om in deze fase al de echte namen van de kandidaten in ExamenTester te importeren.

Ad d.

Van belang is dat de examensecretaris een afnameplanning maakt met het maximale aantal computers, vermeerderd met 10% reserve, dat tijdens de echte examenperiode op één en hetzelfde moment wordt ingezet.

Advies: Houd rekening met een speling voor (externe) kandidaten die er in de loop van het examenjaar eventueel bij kunnen komen.

Ad f.

- ✓ NB 1: Vul op alle open vragen van het FT-examen een (fake-)antwoord in;
- ✓ NB2: Speel de video- en geluidsfragmenten in het FT-examen volledig af;
- ✓ NB3: Controleer de werking van de Flash-applicaties in het FT-examen.

Ad g.

De examensecretaris wordt geadviseerd hier zijn eigen naam in te voeren en het FT-examen zelf te corrigeren.

Belangrijk: Organiseer de afname van het FT-examen op dezelfde computers die ook tijdens de echte afnames gebruikt gaan worden. Zorg ervoor dat de afnamecondities zoveel mogelijk lijken op die van een echt examen.

Tijdens de systeemcheck kunnen systeembeheerder en examensecretaris de hulp invoeren van de ICT-examenhelpdesk.

NB:

Het is ook de bedoeling dat dit daadwerkelijk gebeurt bij technische problemen waarvoor u tijdens de echte afname de ICT-examenhelpdesk zou bellen.

Denkt u niet 'Het is het FT-examen maar', maar bedenk dat een storing tijdens de afname van het FT-examen ook tijdens de echte afname kan optreden.

4.3.3 Deadlines systeemcheck, toezending voorbeeldexamens en toestemming

In 2012 zijn er twee deadlines voor de systeemcheck: **13 januari 2012 en 3 februari 2012**. Op een van deze data moet de school minimaal één systeemcheck hebben uitgevoerd waarbij

- (op minimaal 1 leerlingcomputer) het FT-examen is afgenomen
- de resultaten tijdig (vóór 16.00 uur) naar Cito zijn verzonden via de optie 'Data retour' in TestManager

Als Cito op 13 januari 2012 een aantal FT-computers¹ registreert

- van 1 of meer, ontvangt de examensecretaris de voorbeeldexamens op 25 januari zodat de school kan beginnen met de Proef op de Som (zie paragraaf 4.4). De school heeft daarmee toestemming om in het examenjaar 2012 centrale examens in ExamenTester af te nemen;
- van 0, ontvangt de examensecretaris de melding dat een systeemcheck voor 3 februari alsnog succesvol afgerond moet zijn.

Op 3 februari 2012 wordt om 16.00 uur opnieuw het aantal FT-computers gemeten.

Als Cito 3 februari 2012 een aantal FT-computers registreert

- van 1 of hoger, ontvangt de examensecretaris de voorbeeldexamens op 15 februari, waarna de Proef op de Som kan beginnen. De school is daarmee toestemming verleend om in het examenjaar 2012 centrale examens in ExamenTester af te nemen;
- van 0, kan de school uitgesloten worden van deelname aan de digitale centrale examens.

Een school met toestemming bepaalt zelf het aantal computers dat tijdens een echte examenafname tegelijkertijd ingezet wordt.

CvE en Cito vinden het **on**verantwoord om bij de examenafname meer computers in te zetten dan er bij de systeemcheck gebruikt zijn.

Om die reden kunnen er op de scholen met toestemming ook na de tweede deadline eventueel nog systeemchecks worden uitgevoerd (zie paragraaf 4.3.5).

Toestemming voor afname van CBT-examens in ExamenTester is nog geen garantie voor een goed verloop van de afnames. Het is van groot belang dat de systeemcheck(s) ook naar tevredenheid² van de school is (zijn) verlopen (zie ook paragraaf 4.7.2). Als zich tijdens de afname van het FT-examen technische problemen hebben voorgedaan is het van belang dat de school hierover tijdig contact opneemt met de ICT-examenhelpdesk.

4.3.4 Terugkoppeling aantal FT-PC's via privé-pagina

Via de website van Cito wordt op een privé-pagina van de school het geregistreerde aantal computers getoond waarop binnen 10 minuten het FT-examen is gestart.

Het is niet verantwoord een groter aantal computers in te zetten in één examenzitting.

Als het aantal FT-computers lager is dan gewenst, dan is het van belang om nogmaals een systeemcheck uit te voeren met een **groter aantal leerlingcomputers**. Ook als er nog aanpassingen in het netwerk of op de computers worden doorgevoerd, moet de school nogmaals een systeemcheck organiseren. Uiteraard moet de systeemcheck uiteindelijk zonder onregelmatigheden verlopen.

Eventuele extra systeemchecks kunnen ook na 3 februari 2012 plaatsvinden maar wel voor de laatste meetdatum van 23 maart 2012.

De privé-pagina van de school met het geregistreerde aantal computers waarop binnen 10 minuten het FT-examen is gestart, is als volgt te bereiken:

¹ FT-computer: een leerlingcomputer waarop het FT-examen is afgenomen

² Bijvoorbeeld geen onregelmatigheden zoals crashes, Flash-applicaties die niet goed werken, haperingen bij geluids- en beeldfragmenten.

- Ga in de webbrowser naar '<http://centraalexamen.cito.nl>'
- Klik op 'Handleidingen en systeembeheer', en volg de aanwijzingen voor de inzage van het FT-aantal.
- Log in met de volgende gegevens:
 - **Gebruikersnaam:** vul hier het *Brinnummer* in van de schoollocatie.
 - **Wachtwoord:** vul hier de *Gebruikersnaam* voor het configureren van de LocalServer in, die in de brief met inloggegevens bij de zending ExamenTester is vermeld. Deze gebruikersnaam kan na installatie van de LocalServer altijd eenvoudig worden opgevraagd via de settings van de LocalServer. Ga hiervoor naar de computer waarop de LocalAgent draait en klik met de rechtermuisknop op het icoon van de LocalAgent, rechtsonder in de taakbalk van het scherm. Klik vervolgens op **Settings**, en ga naar het tabblad Internet. Daar staat ook deze gebruikersnaam.
- Na inloggen verschijnt een venster met de gegevens van de school.

Meting aantal FT-computers

Van iedere FT-afname waarvan de afnameresultaten met de functie Data retour naar Cito zijn verzonden, meet Cito op hoeveel computers de eerste vraag van het FT-examen binnen 10 minuten op het scherm is getoond na indrukken van de knop 'Start toets'.

Cito doet deze metingen op vijf vaste data:

meetdatum	terugkoppeldatum
vrijdag 9 december 2011	woensdag 14 december 2011
vrijdag 13 januari 2012 (deadline 1)	woensdag 18 januari 2012
vrijdag 3 februari 2012 (deadline 2)	woensdag 8 februari 2012
vrijdag 2 maart 2012	woensdag 7 maart 2012
vrijdag 23 maart 2012	woensdag 28 maart 2012

Stel dat op een school de volgende drie FT-afnames hebben plaatsgevonden en van elke afname zijn gecorrigeerde antwoorden verstuurd met de functie Data retour naar Cito.

datum FT-afname	aantal computers dat binnen 10 minuten is gestart
13 december 2011	4
14 december 2011	12
11 januari 2012	25

Dan constateert Cito op de meetdatum van 13 januari dat op de school het grootste aantal computers waarop het FT-examen binnen 10 minuten is gestart, 25 bedraagt. Als de afname op 11 januari naar tevredenheid van de school verliep, betekent dit

- dat de systeemcheck met 25 pc's succesvol is afgerond
- dat het niet verantwoord is meer dan 25 computers, inclusief 10% reserve, in te zetten in één sessie tijdens de examenperiode.
(25 computers inclusief 10% betekent: maximaal 22 kandidaten in één zitting.)

Bij de meting hanteert Cito de volgende uitgangspunten:

- Er wordt uitsluitend gekeken naar FT-afnames waarvan de afnameresultaten via de optie **Data retour in TestManager** naar Cito zijn verzonden.
- Bij het registreren van de FT-computers wordt gemeten op hoeveel computers binnen 10 minuten na indrukken van de knop 'Start toets' de eerste vraag van het FT-examen op het scherm is verschenen;
- Er wordt automatisch gezocht naar het 10-minuten-interval waarbij dit aantal FT-computers het grootst is;
- Het maakt niet uit of een FT-afname in één of meer computerlokalen heeft plaatsgevonden;
- Het maakt niet uit of FT-afnames die op een bepaald moment plaatsvinden, deel uitmaken van één of meer afnameplanningen.

4.4 Proef op de Som (algemeen)

4.4.1 Doel

Het doel van de Proef op de Som is om leerlingen en docenten te laten oefenen met digitale examens in ExamenTester en de stappen die genomen moeten worden tijdens de echte examenafname. De examensecretaris ontvangt hiervoor voorbeeldexamens. De Proef op de Som is de generale repetitie voor de afname van het examen 2012.

De voorbeeldexamens voor de Proef op de Som ontvangt de examensecretaris in een aparte zending:

- op **25 januari 2012** als de school (met minimaal 1 afnamecomputer) een systeemcheck heeft uitgevoerd vóór de eerste deadline van 13 januari.
- op **15 februari 2012** als de school (met minimaal 1 afnamecomputer) een systeemcheck na 14 januari maar vóór de tweede deadline van 3 februari heeft uitgevoerd.

De Proef op de Som is belangrijk om de echte afnames goed voor te bereiden voor alle betrokkenen: leerlingen, docenten, systeembeheerders en examensecretarissen. Het is dan ook van belang om tijdens de Proef op de Som met alle kandidaten **per vak** minstens één digitaal voorbeeldexamen af te nemen en dat ook door de docent te laten corrigeren.

4.4.2 Uitvoering Proef op de Som

Tijdens de Proef op de Som voert de examensecretaris de volgende handelingen uit:

- De namen invoeren van de kandidaten in ExamenTester, als dit bij de systeemcheck nog niet gedaan is;
- De naam invoeren van een corrector in ExamenTester;
- Het voorbeeldexamen installeren in ExamenTester;
- Een afnameplanning maken op de wijze zoals beschreven in de handleiding voor de examensecretaris;
- Het voorbeeldexamen afnemen;
- Een corrector toewijzen;
- De afnameplanning vrijgeven voor correctie;
- De toets laten corrigeren door de corrector;
- De correctie afsluiten;
- Data retour zenden kan, maar is in deze fase niet noodzakelijk.
- De scores omzetten in cijfers met behulp van de N-termen bij de voorbeeldexamens (zie paragraaf 10.7).

Adviezen aan de examensecretaris voor de Proef op de Som:

Zorg ervoor dat met alle kandidaten voor elk examenvak minstens één digitaal voorbeeldexamen wordt afgenomen en laat dat ook door de betreffende docenten corrigeren.

Uit de enquêtes na afloop van de examens van zowel 2009, 2010 als 2011 kwam naar voren dat lang niet alle leerlingen vinden dat zij van tevoren genoeg geoefend hebben met de digitale examens.

Zorg ervoor dat in de Proef op de Som ook met de dyslexievarianten wordt geoefend.

Organiseer de afname van de voorbeeldexamens tijdens de Proef op de Som op exact dezelfde manier als de echte examens (zelfde computers, zelfde groepen kandidaten, zelfde corrector).

Gebruik de leerlingresultaten (de scores die het resultaat zijn van de correctie) uit de Proef op de Som om te oefenen met de omzetting van scores naar cijfers.

In 2012 zal, evenals in voorgaande examenjaren, *per variant* van ieder digitaal examen een N-term worden vastgesteld.

In ExamenTester moet bij het opvragen van het rapport met de totaalscores *per afnameplanning* een N-term worden ingevoerd. Als dezelfde variant meerdere malen is ingepland omdat deze in meer examenzittingen gebruikt is, moet de N-term ook meer dan één keer worden ingevoerd in ExamenTester!

NB:

Het is de bedoeling u tijdens de Proef op de Som contact opneemt met de ICT-examenhelpdesk in die situaties waarbij u dat tijdens de echte afname ook zou doen.

Denkt u niet 'Het is de Proef op de Som maar', maar bedenk dat een storing tijdens de Proef op de Som ook tijdens de echte afname kan optreden.

4.5 -

4.6 Technische ondersteuning (algemeen)

Lukt het de school niet om ExamenTester gebruiksklaar te maken, dan kunnen drie hulpacties achtereenvolgens ondernomen worden.

Actie 1:

Op de website van Cito is een lijst vinden van veelgestelde vragen beschikbaar ('<http://centraalexamen.cito.nl>', kies: ICT-examenhelpdesk). Hier worden meldingen gemaakt van problemen en oplossingen zoals die bij scholen zijn voorgekomen.

Actie 2:

Als op de website van Cito niet de juiste aanwijzingen worden gevonden kan de examensecretaris/systeembeheerder de ICT-examenhelpdesk bellen en het aangetroffen probleem bespreken. De ICT-examenhelpdesk zal in overleg met de school een oplossing voor het probleem voorstellen. De ICT-examenhelpdesk kan vragen om een bestand op te sturen om na te gaan of de instellingen van het netwerk juist zijn.

Voor het telefoonnummer, het e-mailadres en de actuele openingstijden zie:

'<http://centraalexamen.cito.nl>', kies: ICT-examenhelpdesk).

Actie 3:

Indien de hulp van de ICT-examenhelpdesk op afstand niet tot een oplossing van het probleem leidt, kan de ICT-examenhelpdesk in bijzondere gevallen besluiten om een deskundige naar de school te sturen om na te gaan welke problemen zich met ExamenTester voordoen. Ter plekke kan deze deskundige in overleg met de systeembeheerder achterhalen wat het probleem is en zo mogelijk de oorzaak van het probleem wegnemen.

NB

De ICT-examenhelpdesk van Cito doet er alles aan om scholen zo snel mogelijk van dienst te zijn. Soms duurt de oplossing van een probleem echter onverhoopt langer dan de examensecretaris of de systeembeheerder acceptabel vindt. In deze gevallen kunnen zij contact opnemen met het College voor Examens via computerexamens@cve.nl.

Het CvE kan in sommige situaties als onafhankelijke partij trachten de afhandeling te bespoedigen.

4.7 Niet deelnemen (algemeen)

4.7.1 Na tweede deadline 3 februari 2012 systeemcheck

Scholen die op de tweede deadline voor de systeemcheck nog geen systeemcheck hebben uitgevoerd, ontvangen hiervan een bericht. In onderstaande tabel is weergegeven welk bericht dat is.

c.e. in ExamenTester	Geen systeemcheck uitgevoerd
Standaard	
BB digitaal flexibel Frans BB en KB dans GL/TL drama GL/TL	- Het College voor Examens neemt contact op met de examensecretaris om de redenen van afmelding te bespreken en om te bespreken hoe de school de papieren cse's verkrijgt. (NB Voor Frans BB en KB zijn er uitsluitend digitale c.e.'s.)
Overgangsjaar	De examensecretaris ontvangt het bericht dat
KB digitaal flexibel biologie GL/TL muziek GL/TL kunst havo muziek havo kunst vwo muziek vwo	- de school voor het examenjaar 2012 niet als deelnemer aan de CBT-examens in ExamenTester wordt aangemerkt; - de school gebruik maakt van de terugvaloptie (zie paragraaf 5.4)
Pilot	De examensecretaris ontvangt het bericht dat
nask1 GL/TL	- de school voor het examenjaar 2012 niet als deelnemer aan de CBT-examens in ExamenTester wordt aangemerkt; - de school gebruik maakt van de terugvaloptie (zie paragraaf 5.4)

4.7.2 Eigen initiatief

Mocht de systeemcheck en/of Proef op de Som, naar de mening van de school, onverhoopt zo slecht verlopen dat men afname van de CBT-examens in ExamenTester onverantwoord acht, dan kan de examensecretaris zijn school uiterlijk tot en met 30 maart 2012 zelf afmelden bij het CvE via computerexamens@cve.nl onder vermelding van de redenen hiervoor.

Bij centrale examens die standaard als CBT-examen in ExamenTester worden aangeboden, neemt het CvE vervolgens contact op met de examensecretaris om de redenen van afmelding te bespreken en om te bespreken hoe de school de bij deze terugvaloptie (zie paragraaf 5.4) passende centrale examens verkrijgt.

NB Koppeling tweede correctie (specifiek – digitaal vast moment)

De koppeling voor de tweede correctie wordt na 1 maart niet meer gewijzigd.

Als een school zich ná 1 maart afmeldt, is deze voor wat betreft de tweede correctie nog steeds gekoppeld aan een school die het digitale centrale examen wél afneemt.

Dat betekent dat de examensecretaris van de school die zich heeft afgemeld voor de digitale examens

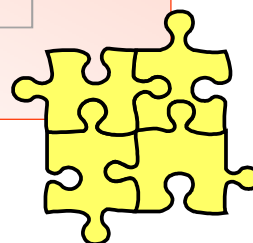
- de eigen docenten erop moet voorbereiden dat zij als tweede corrector het digitale examen van een andere school nog wel moeten corrigeren in CorrectionManager;
- de school die de tweede correctie doet, erop moet wijzen dat het papieren examen gecorrigeerd moet worden en waarom.

5 De afname

5.1 De organisatie van de afname (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

voorbeeld

9.00 - 10.00 u.	groep 1	variant 1a
10.00 - 11.00 u.	groep 2	variant 1a
13.30 - 14.30 u.	groep 3	variant 1b
14.30 - 15.30 u.	groep 4	variant 1b

De school kan de inzet van de varianten zelf bepalen.

Grote groepen

Stel, een school heeft een computerlokaal met twintig computers.

In verband met de richtlijn om op elke tien computers één computer in reserve te houden, kunnen in dat lokaal niet meer dan 18 leerlingen gelijktijdig geëxamineerd worden.

Met deze outillage kan de school op één dag 4 x 18 leerlingen examineren door twee varianten in te zetten volgens het bovenstaande schema.

De leerlingen van de groepen 2 en 4 gaan een half uur voor de aanvang van hun c.e. in quarantaine. De examensecretaris of een surveillant ziet er daarbij op toe dat leerlingen uit de groepen 1 en 3 de examenzaal pas verlaten als alle leerlingen uit resp. groep 2 en groep 4 in quarantaine zijn.

Spieken

Net als bij de papieren cse's is de school verantwoordelijk voor de uitvoering van het c.e. en moet worden voorkomen dat kandidaten kennis kunnen nemen van elkaars antwoorden.

De scholen hebben dit tot nu toe grofweg op twee manieren opgelost:

Tijdens iedere examenzitting worden schotten tussen de computers geplaatst, waardoor het de surveillant direct opvalt, wanneer een kandidaat op een andere dan de hem toegewezen computer kijkt.

Tijdens één examenzitting maakt de school gebruik van meer dan één variant. De varianten 1a en 1b worden, net als de klassieke links- en rechts-versie van een schriftelijke overhoring, om en om afgenomen op de computers in het computerlokaal.

Tijdens de afname van het c.e. schermt ExamenTester de toegang tot het internet af. Een poging om via internet digitaal te spieken is dus tijdens afname in ExamenTester niet mogelijk.

Over de keuze van de varianten hoeft niets te worden opgenomen in het examenreglement.

Tip

De ervaring van scholen uit eerdere jaren leert dat het wenselijk is om de examenafnames in de examenperiode zoveel mogelijk op dezelfde manier te organiseren (zelfde computers, zelfde groepen kandidaten) als tijdens de Proef op Som.

5.2 Technische problemen tijdens de afname (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, dan gebeurt dit in overleg met het College voor Examens en de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.

Ondanks de zorgvuldige voorbereiding en het testen tijdens de Systeemcheck en de Proef op de Som valt niet uit te sluiten dat zich tijdens of na de afname technische problemen voordoen. Zodra de examensecretaris of de systeembeheerder een technisch probleem constateert, neemt hij contact op met de ICT-examenhelpdesk.

Voorbeelden van dergelijke problemen zijn dat het niet lukt om een examen op te starten, of dat een examen is afgesloten maar dat leerlingen enkele opgaven niet hebben kunnen maken. De ervaringen in voorgaande examenjaren leren dat het belangrijk is dat de school meteen contact opneemt met de ICT-examenhelpdesk. Het is wel eens voorgekomen dat de examensecretaris een groep leerlingen naar huis gestuurd heeft of een technisch probleem heeft laten lopen tot na de examenzitting, terwijl achteraf bleek dat een snel contact met de ICT-examenhelpdesk het probleem direct had kunnen verhelpen.

Mochten er toch onvolledige examens afgesloten worden of onherstelbare fouten in sommige opgaven voorkomen, dan neemt de examensecretaris zo snel mogelijk contact op met de Examenlijn van het College voor Examens (tel. 030-284 3055 of e-mail: computerexamens@cve.nl) en meldt zo precies mogelijk de aard van het probleem en de stappen die de school samen met de ICT-examenhelpdesk al heeft genomen.

Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, dan gebeurt dit in overleg met het College voor Examens en de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.

NB

Als een individuele opgave door technische problemen niet gemaakt kon worden, kan de inspectie ook besluiten om niet het hele examen ongeldig te verklaren en te kiezen voor een andere oplossing. Ook hierbij geldt dat de examensecretaris eerst contact heeft gehad met 1. de ICT-examenhelpdesk en 2. de Examenlijn van het College voor Examens.

5.3 –

5.4 Terugvaloptie (algemeen)

Als de afname in ExamenTester niet kan doorgaan, wordt het examen op dezelfde wijze afgenomen als op scholen die niet werken met ExamenTester. In onderstaande tabel staat op welke wijze het vak dan wordt geëxamineerd.

Vak	Terugval optie	Reeds besteld (op school aanwezig)	Contact CvE
BB digitaal flexibel; algemene vakken	Papieren cse's		X ¹⁾
KB digitaal flexibel; algemene vakken	Papieren cse's	X ²⁾	
Frans KB	Geen (overleg met CvE)		X ¹⁾
biologie GL/TL	Papieren cse	X ²⁾	
nask 1 GL/TL	Papieren cse	X ³⁾	
dans GL/TL	Papieren cse met Autoplay-cdrom		X ¹⁾
drama GL/TL	Papieren cse met Autoplay-cdrom		X ¹⁾
muziek GL/TL	Papieren cse met Autoplay-cdrom	X ²⁾	
muziek havo	Papieren cse met audio-cd's	X ²⁾	
kunst havo	Papieren cse met Autoplay-cdrom	X ²⁾	
muziek vwo	Papieren cse met audio-cd's	X ²⁾	
kunst vwo	Papieren cse met Autoplay-cdrom	X ²⁾	

Voor muziek GL/TL en kunst havo/vwo is het van belang dat de school ook getest heeft of het examen in Autoplay werkt op de afnamecomputers.

¹⁾

Dit centraal examen is / deze centraal examens zijn in examenjaar 2012 de standaard examenvorm.

Dit betekent dat op het formulier 'Opgave aantal kandidaten' van DUO alleen de digitale centrale examens staan. Als een school niet in staat is om digitale centrale examens af te nemen, dient de examensecretaris dit met opgaaf van reden te melden aan het College voor Examens: computerexamens@cve.nl. In overleg wordt dan naar een oplossing gezocht.

²⁾

Dit centraal examen verkeert / deze centraal examens verkeren in 2012 in de fase 'overgangsjaar'. Dit betekent dat alle scholen in 2012 kunnen kiezen voor dit examen(systeem). Het in de kolom 'terugvaloptie' genoemde is in kandidaataantallen op de school aanwezig.

³⁾

Dit centraal examen verkeert in 2012 in de fase 'pilot'. Dit betekent dat alleen pilot-scholen in 2012 kunnen kiezen voor dit examen. Het in de kolom 'terugvaloptie' genoemde is in kandidaataantallen op de school aanwezig.

5.5 –

6 Correctie

6.1 Examens met alleen eerste correctie (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

In de handleidingen bij ExamenTester wordt beschreven hoe de correctie verloopt. Deze handleidingen ontvangt de examensecretaris tegelijk met ExamenTester van Cito. Deze handleidingen worden tevens op de website van Cito geplaatst (<http://centraalexamen.cito.nl>), kies daarna voor 'Handleidingen en systeembeheer'.

6.1.1 Eerste correctie op school

De correctie van de CBT-examens vindt plaats in de module CorrectionManager van ExamenTester. In CorrectionManager heeft de corrector de beschikking over de vraag, het antwoord van de leerling en het correctievoorschrift.

Net als bij de papieren examens geschiedt de correctie conform het correctievoorschrift.

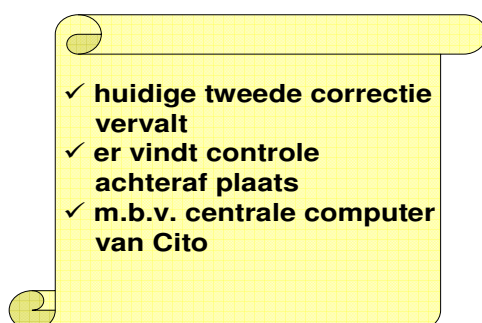
Alleen eerste correctie?

Papieren cse's kennen tweede correctie door een docent van een andere school, het cspe kent een tweede beoordelaar aangewezen door de eigen school en meestal docent van de eigen school. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB is dat niet centraal geregeld. Scholen kunnen ervoor kiezen om ook bij BB en KB flexibel digitaal een check door een andere docent te laten uitvoeren. Op die manier wordt het risico van o.a. vergissingen in de scoring van open vragen verder verkleind. Als scholen voor een dergelijke zorgvuldige procedure kiezen, is het goed om dat ook formeel vast te leggen zodat de status van de check en de te volgen procedure helder is en vastligt.

NB

Als blijkt dat een individuele opgave wel gemaakt is, maar door technische problemen niet beoordeeld kan worden neemt de examensecretaris eerst contact op met de ICT-examenhelpdesk. Mogelijk kan de ICT-examenhelpdesk het gegeven antwoord nog terughalen. Lukt dat niet, dan zoekt de examensecretaris contact met de Examenlijn van het College voor Examens. Inspectie besluit over de onregelmatigheid en kan besluiten om niet het hele examen ongeldig te verklaren en te kiezen voor een andere oplossing.

6.1.2 Najaarscorrectie: controle op de correctie

Het systeem van tweede correctie van de papieren cse's, waarbij een examiner van een andere school optreedt als gecommiteerde, geldt niet voor het nieuwe c.e.-systeem van BB- en KB digitaal flexibel.

Dat wil zeggen dat er geen tweede correctie plaatsvindt, maar wel is er in het najaar een controle of de correctie op de juiste wijze, dat wil zeggen conform het correctievoorschrift, heeft plaatsgevonden.

De controle op de correctie vindt plaats in het najaar dat volgt op het schooljaar waarin de digitale c.e.'s zijn afgenomen. De controle gebeurt door gecommiteerden van de staatsexamencommissie. Deze krijgen toegang tot de antwoorden van de kandidaten die zijn opgeslagen op de centrale server van Cito.

De gecommiteerden corrigeren opnieuw de antwoorden van de kandidaten op de open vragen.

Daarna worden de scores die door de gecommiteerden zijn toegekend vergeleken met de scores die bij de eerste correctie door de examinator zijn toegekend.

De resultaten van deze vergelijking worden vermeld in een rapport dat aan de inspectie wordt overhandigd. Mocht blijken dat de eerste correctie niet goed verricht wordt, dan kan de inspectie de school daarop aanspreken.

De selectie van de scholen die aan najaarscorrectie worden onderworpen, wordt mede bepaald op basis van de resultaten op zowel de gesloten als de open vragen.

Van iedere school wordt de gemiddelde score op de gesloten vragen, die automatisch door ExamenTester gescoord zijn, vergeleken met de landelijk gemiddelde score op de gesloten vragen.

Hetzelfde gebeurt met de open vragen: de door de examinator toegekende scores op de open vragen worden vergeleken met de gemiddelde score die landelijk op deze open vragen is toegekend.

Vervolgens wordt de afwijking van de school ten opzichte van het landelijk gemiddelde op de open vragen vergeleken met de afwijking van de school ten opzichte van het landelijk gemiddelde op de gesloten vragen. Als van een school de open vragen zich anders gedragen ten opzichte van het landelijk gemiddelde dan de gesloten vragen, kan dat een reden zijn om de school in de steekproef voor de najaarscorrectie op te nemen.

Met dit systeem van tweede correctie zijn in vanaf examenjaar 2007 goede ervaringen opgedaan.

In samenwerking met DUO, de onderwijsinspectie, Cito en College voor Examens zal het ministerie van OCW de komende jaren gebruiken om te zoeken naar een optimale omvang van 'de najaarscorrectie' van de digitale c.e.'s.

6.2 –

6.3 Thuiscorrectie (algemeen)

Bij verscheidene digitale centrale examens is het toegestaan dat de docenten het examenwerk (ook) thuis corrigeren. In dat geval moet CorrectionManager op de thuiscomputer van de docent geïnstalleerd worden. Zie hiervoor de handleidingen bij ExamenTester.

Om het examen te kunnen corrigeren heeft de docent ook het examenpackage nodig. Het package van het betreffende examen mag pas mee naar huis worden gegeven na afloop van het examen. De reden hiervoor is gelegen in het waarborgen van de geheimhouding: de bronnen in het package kunnen niet versleuteld worden.

In onderstaande tabel staat bij welk vak thuiscorrectie is toegestaan:

Vak	Thuiscorrectie toegestaan?
Algemene vakken BB	Nee
Algemene vakken KB	Nee
Frans KB	Nee
biologie GL/TL	Ja
nask 1 GL/TL	Ja
dans GL/TL	Ja
drama GL/TL	Ja
muziek GL/TL	Ja
kunst havo	Ja
muziek havo	Ja
kunst vwo	Ja
muziek vwo	Ja

Als een docent bij de uitvoering van de correctie thuis problemen ondervindt, is de systeembeheerder van zijn school eerste aanspreekpunt. Indien nodig, neemt de systeembeheerder contact op met de ICT-examenhelpdesk (zie <http://centraalexamen.cito.nl>), kies daarna voor 'ICT-examenhelpdesk'.

6.4 Data retour: spoedig na eerste correctie (algemeen)

Net als bij de papieren examens spelen toets- en itemanalyses van Cito een belangrijke rol bij de normering van de digitale examens. Cito maakt de toets- en itemanalyses op basis van de scores in ExamenTester die de examensecretaris inzendt via de functie Data retour in de module TestManager.

Het is van groot belang dat de examensecretaris spoedig na het afsluiten van de eerste correctie de afnamegegevens inzendt met de functie Data retour, zodat Cito tijdig kan beschikken over voldoende gegevens voor de toets- en itemanalyses.

6.5 Geen WOLF, geen terugrapportage (algemeen)

Bij de digitale centrale examens die in ExamenTester worden afgenomen is het programma WOLF niet nodig. In TestManager zendt de examensecretaris via een druk op de knop de scores aan Cito.

Bij WOLF zendt Cito als 'tegenprestatie' een overzicht naar de corrector waarin de scores van diens kandidaten worden vergeleken met het landelijk gemiddelde. Op dit moment is deze faciliteit bij ExamenTester niet mogelijk. Bij de opvolger van ExamenTester zal dat wel het geval zijn.

7 Digitale examens introduceren op school (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

De examensecretaris is dé functionaris die de vernieuwing en verandering aan de examensystematiek in de school in goede banen moet leiden. Deze voorlichtingsbrochure is daarom ook vooral voor de examensecretaris geschreven en kan hij gebruiken om relevante aangelegenheden kort te sluiten met de directeur, de docenten, de leerlingen en hun ouders en natuurlijk de systeembeheerder. De examensecretaris is de aangewezen persoon om aan deze groepen de nodige voorlichting te geven over de flexibele digitale centrale examens.

Deze voorlichtingsbrochure, de activiteitenplan en de handleidingen bij ExamenTester vormen de basis om deze voorlichting mee in te gaan.

7.1 Docenten

Scholen die in 2012 voor het eerst 'digitaal willen gaan' doen er goed aan om ExamenTester ná de systeemcheck, maar vóór de Proef op de Som te introduceren bij de docenten.

De examensecretaris laat docenten kennismaken met digitale voorbeeldexamens en laat hen oefenen met de correctie daarvan. Zelf doet hij daardoor ook ervaring op met maken van afnameplanningen binnen ExamenTester en de systeembeheerder oefent alvast met zijn rol als technisch expert.

- De examensecretaris voert groepjes van docenten als kandidaten met een bijbehorend vakkenpakket in ExamenTester in.

Voorbeeld:

De talendocenten Koemans (Nederlands), Van Galen (Engels), Ten Katen (Frans) en Hidding (Duits) vormen samen een groep 'kandidaten'. De examensecretaris voert deze groep 'kandidaten', groep 4a, en hun vakkenpakket in ExamenTester in:

groep: 4a		
nr.	'Kandidaat-naam'	
1.	Galen Van	Louise
2.	Hidding	Guusje
3.	Katen Ten	Henk
4.	Koemans	Erwin

Analoog maakt de examensecretaris voor de docenten in de mens- en maatschappijvakken een groep 'kandidaten' met het vakkenpakket economie, maatschappijleer 2, aardrijkskunde en geschiedenis. Dit is groep 4b.

Groep 4c wordt gevormd door van de docenten in de exacte vakken 'kandidaat-namen' in te voeren met daarbij wiskunde, nask1 en biologie als vakkenpakket.

De examensecretaris voert de namen van de docenten als correctoren in en vermeldt daarbij tevens het vak en de groep 'kandidaten', waarvan zij het gemaakte werkt corrigeren. Voorbeeld:

Corrector	vak	groep
Koe	ne	4a
Gal	en	4a
Kat	fa	4a
Hid	du	4a
....	ec	4b
....	gs	4b
....	bi	4c

Iedere docent corrigeert zo het door hemzelf en collega's gemaakte werk van zijn eigen vak.

Tip:

Scholen hebben positieve ervaringen met een speciale bijeenkomst in een computerlokaal waarin docenten oefenen met de correctie. De examensecretaris en de systeembeheerder instrueren de docenten over de digitale correctie.

7.2 Voorlichting aan ouders

**De ervaring leert:
het is wenselijk om een voorlichtings-
bijeenkomst voor ouders te organiseren**

Boodschap:

- ✓ de leerlingen hebben baat bij de nieuwe examenvorm
- ✓ lang niet alles verandert
- ✓ leerlingen oefenen tijdens proef op de som

Omdat de nieuwe examenvorm eigenlijk alleen impact heeft op de periode vanaf april, is het niet noodzakelijk om ouders in september heel gedetailleerd te informeren.

De school kan aangeven dat de docenten verwachten dat de leerlingen baat hebben bij deze examenvorm omdat

- de verschijningsvorm veel aansprekender is dan de huidige papieren examens;
- de leerling maar één opgave tegelijkertijd voor zich ziet;
- de school het inhalen en herkansen zelf kan regelen.

Daarnaast is het goed om het volgende aan te geven:

Lang niet alles verandert

De nieuwe examens zetten het onderwijs niet op zijn kop. De vakinhoud blijft gelijk, het schoolexamen hoeft niet te worden aangepast.

De nieuwe examens vergen van de kandidaten géén andere vaardigheden dan het oude papieren examen. Alleen de drager van het examen is gemoderniseerd, om een meer flexibele en voor de kandidaten meer aansprekende vorm mogelijk te maken. Maar er wordt geen beroep gedaan op specifieke vaardigheden zoals het omgaan met Excel of met een simulatieprogramma.

In het voortraject (klas 3 en 4) is dan ook specifieke voorbereiding op de nieuwe examens niet nodig. Natuurlijk moeten de kandidaten wel vertrouwd worden gemaakt met de nieuwe 'examenomgeving'. Maar de opbouw van de digitale c.e.'s is nogal vanzelfsprekend, zodat de oefening beperkt kan blijven. Een bijkomend voordeel is dat de kandidaat hetzelfde type computerexamen bij zijn vier algemene vakken krijgt.

Op één punt wijken de digitale examens wél af: bij de talen is luister-, kijk- en schrijfvaardigheid toegevoegd, maar dat maakt de toetsing natuurgetrouwer dan bij papieren cse's.

Proef op de Som

De ouders moeten weten dat er een Proef op de Som plaatsvindt waarin de leerlingen oefenen met een (minstens één) digitaal voorbeeldexamen voor al hun examenvakken. Zo oefenen de leerlingen met luister-, kijk- en schrijfvaardigheid bij de talen en met 'digitaal tekenen' bij wiskunde en nask1.

Verder kan de school aangeven dat de ouders nader geïnformeerd worden in het voorjaar van 2012 als de Proef op Som achter de rug is.

Februari of maart 2012

In het voorjaar van 2012 informeert de school de ouders over zaken als examenrooster en de herkansingsregeling.

Dit is ook een goed moment om de ouders te informeren over de pedagogisch - didactische keuzes die uw school gemaakt heeft bij het organiseren van de digitale c.e.'s.

7.3 Voorlichting aan leerlingen

Boodschap:

- ✓ **nieuwe examenvorm is aantrekkelijker**
- ✓ **voordeel door één opgave tegelijkertijd**
- ✓ **lang niet alles verandert**
- ✓ **uitgebreid oefenen tijdens proef op de som**

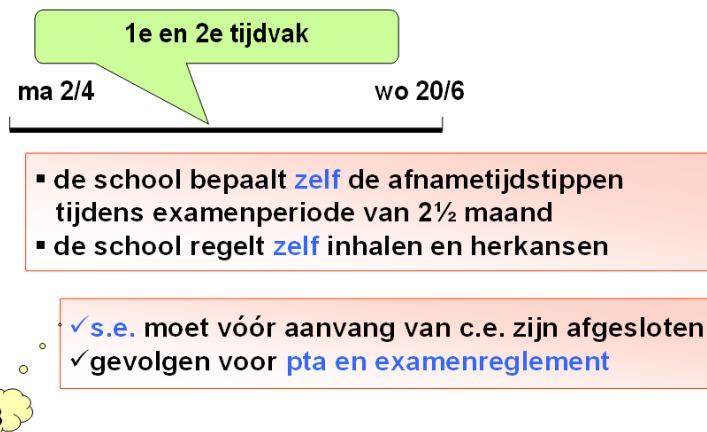
Net als de ouders horen de leerlingen waarom de school verwacht dat zij baat hebben bij de nieuwe examenvorm.

De school informeert hen over de Proef op de Som die voor hen de belangrijkste voorbereiding vormt, zowel vakinhoudelijk als voor wat betreft de omgang met ExamenTester.

Vertel vooral ook wat er allemaal hetzelfde blijft.

8 Flexibel examensysteem (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

8.1 De pedagogisch-didactische kant van het c.e.-systeem

De ruimte voor schooleigen keuzes ontstaat door twee kenmerken van het nieuwe c.e.-systeem:

- De school bepaalt binnen een ruime examenperiode zelf de afnametijdstippen;
- De school regelt zelf inhalen en herkansen.

Dit kan per kandidaat / groep van kandidaten verschillen.

Centraal vastgesteld blijven: examenstof, opgaven, examenduur, weging, correctievoorschrift, normering en uitslagregeling.

De examenperiode voor de digitale c.e.'s BB en KB is gelijkgetrokken met die voor de cspe's in de beroepsgerichte vakken.

De examenperiode BB en KB flexibel digitaal loopt in 2012 van maandag 2 april tot en met woensdag 20 juni. Binnen deze periode plant iedere school zelf de afnametijdstippen.

Hiertoe beschikt de school per vak over een groot aantal (4 tot 9) varianten van ieder digitaal c.e. Alvorens het c.e. kan worden afgelegd, moet een kandidaat wel het schoolexamen (s.e.) in het desbetreffende vak hebben afgerond.

Voorbeeld

De school kan kiezen voor een zelfde opzet van het c.e.-rooster als bij de 'oude' papieren cse's. Dus:

- eerste tijdvak in de derde en/of vierde week van mei;
- tweede tijdvak op drie dagen medio juni;
- alle kandidaten maken op hetzelfde tijdstip dezelfde variant;
- de school gebruikt het tweede tijdvak voor herkansen.

Als de school voor deze opzet kiest hoeft er aan het pta niets veranderd te worden.

Dit is een voorbeeld van keuzes die de school kan maken.

Paragraaf 8.4 'Schooleigen examenrooster' gaat nader in op de onderwijskundige ruimte die school kan (niet: moet) benutten.

Om de pedagogische keuzes goed te kunnen maken moet de school op de hoogte zijn van andere aspecten van het nieuwe c.e.-systeem:

- regelgeving met betrekking tot inhalen en herkansen;
- het exacte examenrooster;
- bekendmaking van de normen.

Deze aspecten worden in de volgende paragrafen belicht.

NB

examenperiode KB flexibel digitaal

Eind augustus 2011 verzond Cito een e-mail met een uitnodiging voor een voorlichtingsbijeenkomst over KB flexibel digitaal. Op verzoek van CvE was hierin vermeld dat de afnameperiode van de flexibele en digitale centrale examens KB op 1 mei begint.

Dit was ook de bedoeling, maar in het rooster 2012 is aangegeven dat vanaf 2 april 2012 met de afnames gestart kan worden.

Om scholen niet in planningsproblemen te brengen is besloten om de aanvang van de examenperiode voor KB flexibel digitaal niet te rectificeren: de examenperiode voor KB flexibel digitaal loopt in 2012 van maandag 2 april 2012 tot en met woensdag 20 juni 2012.

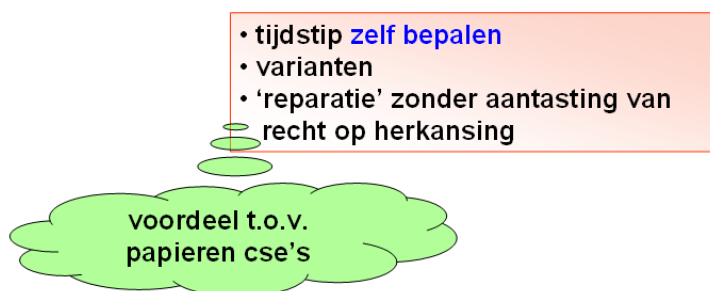
2013 e.v.

Vanaf 2013 zal de examenperiode voor KB flexibel digitaal vanaf mei beginnen.

Overwogen wordt om vanaf 2014 ook het begin van de examenperiode voor BB flexibel digitaal op begin mei te stellen. De reden hiervan is gelegen in het waarborgen van de geheimhouding.

Examensecretarissen kunnen op deze voornemens reageren via computerexamens@cve.nl.

8.2 Inhalen

Als een leerling vanwege een geldige reden niet in staat was het examen af te leggen, kan de school zelf bepalen wanneer de leerling het c.e. inhaalt:

- binnen een maand,
- een week,
- een dag of soms misschien zelfs al na twee uur.

Wel moet hieromtrent een bepaling in het examenreglement zijn opgenomen.

Voorbeeld

Iedereen kent uit de onderwijspraktijk de situatie waarbij de kandidaat tijdelijk even minder in staat is een toets af te leggen. De leerling heeft net een sms-je gehad van zijn vriendin waarin ze mededeelt de relatie te willen beëindigen. Of nog erger: zijn mobieltje is gestolen zodat hij niet wéét of zijn vriendin zo'n sms-je heeft gestuurd.

Scholen weten daar in de vier jaar dat de leerling op school zit, met het juiste 'Fingerspitzengefühl' mee om te gaan. Soms doorzetten, soms uitstel – afhankelijk van de omstandigheden en hoe de leerling eronder is. De een gaat het liefst gewoon door (en kan dat ook) al is net oma overleden, de ander kan zich al niet meer concentreren als de hond ziek is.

Bij het centraal examen zijn de mogelijkheden van de schooldirecteur in beginsel niet anders dan bij welke toets ook. De directeur kan beslissen dat de kandidaat niet in staat is om het examen te maken, deze heeft dan naast zijn recht op herkansing ook recht op inhalen van de gemiste toets.

Bij de papieren centrale examens zit hier een angel in het gefixeerde inhaal- en herkansingsmoment: wie te ziek is om een schriftelijk examen te maken, verhuist vanzelf naar het tweede tijdvak en moet daar en/of in het derde tijdvak inhalen én herkansen.

Dat is een door de kandidaat als zwaar ervaren gevolg.

In het nieuwe c.e.-systeem heeft de school diverse varianten van een digitaal examen. Daardoor kan de school het inhalen zelf regelen, zoals ook al bij de minitoetsen in het cspe gebeurt. Met andere woorden: de directeur kan met zijn gebruikelijke 'Fingerspitzengefühl' inschatten of de kandidaat het examen kan maken, en zo niet wanneer het dan kan worden ingehaald: na twee uur, de volgende dag, of over een maand. Anders dan bij papieren cse's kan een legitieme absentie dus eenvoudig en zonder aantasting van de herkansingsmogelijkheid worden gerepareerd.

8.3 Herkansen

Net als bij inhalen, bepaalt de school binnen de examenperiode (van 2 april tot en met 20 juni 2012,) zelf de tijdstippen voor herkansen. Daarbij geldt wel dat de kandidaat moet kunnen besluiten om zijn recht op herkansing uit te oefenen, nadat de c.e.-cijfers bekend zijn.

De examenperiode vervult daarmee in feite de functie van zowel het eerste als het tweede tijdvak in het huidige c.e.-systeem.

Vanzelfsprekend wordt de leerling bij de herkansing de herkansingsvariant van het digitale examen voorgelegd.

Herkansen vóór of ná bekendmaking normen?

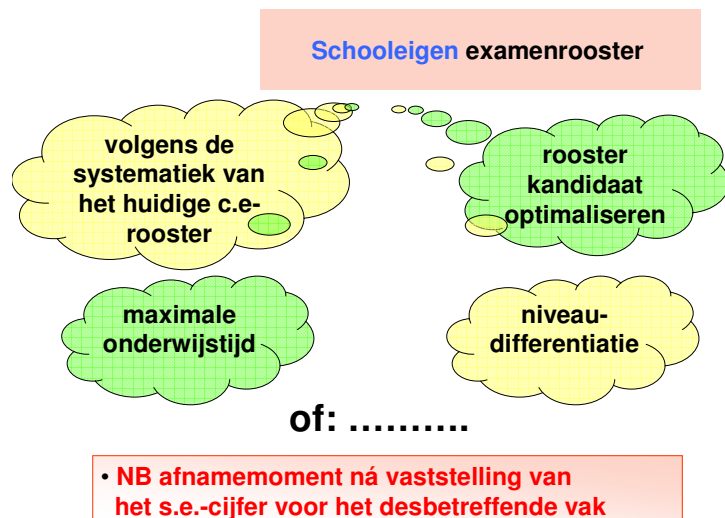
Het is toegestaan om al te laten herkansen voordat de normen en dus de uitslag bekend is. De kandidaat heeft echter het recht om pas te herkansen als hij de uitslag weet. Als er goede redenen zijn om eerder te herkansen, dan kan de kandidaat niet na afloop aangeven dat hij een andere keuze wenst te maken. Het verdient daarom aanbeveling om, als gekozen wordt voor herkansing voor de bekendmaking van de uitslag, met de betreffende kandidaat (kandidaten) dit goed door te spreken en ook schriftelijk een akkoord van de kandidaat en zijn ouders vast te leggen.

Voor de goede orde: bovenstaande geldt NIET voor inhalen na wettige afwezigheid. Het is juist een van de pluspunten van de digitale examens dat het mogelijk is om vrijwel onmiddellijk te laten inhalen.

Kandidaten die het eindexamen in de aangewezen examenperiode voor de digitale c.e.'s BB en KB nog niet hebben afgerond, zijn aangewezen op de examenperiode in augustus. In deze periode, die overeenkomt met het derde tijdvak voor de papieren cse's, worden de digitale c.e.'s afgenomen door het de Commissie staatsexamens VO van het College voor Examens (voorheen Staatsexamencommissie VO).

De aanmelding van kandidaten gebeurt op dezelfde wijze als bij de papieren cse's. Wel zal de examensecretaris per 'derde-tijdvak-kandidaat' moeten aangeven welke varianten deze tijdens de examenperiode heeft afgelegd.

8.4 Schooleigen examenrooster

De varianten bieden scholen volop de ruimte om het rooster te optimaliseren en toe te snijden op de schooluitgangspunten en de mogelijkheden van de leerling.

Voorbeeld 1

In het rooster voor de papieren cse's kan het voorkomen dat een kandidaat twee vakken op één dag heeft. Dit wordt veroorzaakt door de wens het rooster zo compact mogelijk te houden, en doordat alle bestaande vakken en toegestane combinaties in het rooster een plaats moeten kunnen krijgen. Lang niet al die toegestane combinaties en bestaande vakken doen zich echter op een school voor. Met andere woorden, als de school zelf het rooster mag bepalen, is op schoolniveau optimalisering mogelijk. Ervan uitgaande dat de BB-kandidaat in de regel vier algemene vakken heeft, moet, met gebruikmaking van de varianten, de afname zo kunnen worden geplooid dat het centraal examen in de algemene vakken in een week (vijf dagen) door alle kandidaten wordt afgelegd, terwijl geen kandidaat ooit meer dan één vak per dag heeft.

Voorbeeld 2

Ook handige afstemming met het cspe-rooster is mogelijk: bijvoorbeeld twee groepen zorg-en-welzijn-breed die in twee opeenvolgende weken elk hun cspe hebben; dan kan elke groep in zijn cspe-loze week de algemene vakken doen.

Dit zijn twee voorbeelden van kleine optimaliseringen.

Maar ook een meer ingrijpende onderwijskundige keuze is mogelijk:

Voorbeeld 3

De school kan, gegeven het feit dat de examens in een week kunnen worden afgenomen en de correctieprocedure door het ontbreken van externe tweede correctie fors wordt versneld, ervoor kiezen om de algemene vakken af te nemen in de tweede week van juni. Met direct aansluitend de uitslag, dan nog een weekje oefenen, en dan de herkansing. Met als resultaat een forse netto lestijdwinst.

Dit zijn drie voorbeelden van oplossingen die in de voorgaande jaren zijn overwogen.

Het aantal mogelijkheden is legio, het is aan de school om een structuur te ontwikkelen die bij de school en zijn leerlingen past.

De meeste scholen weken tot nu toe niet al te veel af van het traditionele mei-examen, onder het adagium 'niet te veel tegelijk veranderen, eerst maar eens ervaring opdoen met de digitale examens op zichzelf'.

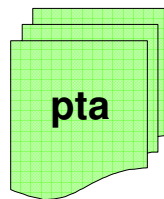
Conclusie: de school kan (niet: moet) de ruimte die het nieuwe c.e.-systeem biedt gebruiken voor pedagogische keuzes. Als men tevreden is met het c.e.-rooster voor de papieren cse's kan men de digitale c.e.'s plannen in de tweede helft van mei.

8.5 Doorgeven cijfer schoolexamen aan BROn

In het algemeen geldt dat uiterlijk drie werkdagen voor aanvang van het Centraal Schiftelijk examen alle SE-resultaten van de leerlingen moeten zijn doorgegeven aan BROn.

Bij flexibele examinering geldt deze verplichting per vak. Er kunnen dus op meerdere momenten cijfers van het schoolexamen worden doorgegeven aan BROn bij DUO.

8.6 Gevolgen voor het programma van toetsing en afsluiting

Tijdstippen van afronding s.e. opnemen
• **zonodig variatie inbouwen:**
tijdstip kan per vak en per kandidaat verschillen

Voor het pta is er één aandachtspunt.

Dit aandachtspunt betreft de tijdstippen waarop het s.e. kan worden afgerond. Pas als het s.e.-cijfer voor het desbetreffende vak is vastgesteld kan het c.e. worden afgelegd.

Afhankelijk van de pedagogische keuzes die de school heeft willen realiseren, kan het tijdstip waarop het s.e. wordt afgerond per vak en per kandidaat verschillen.

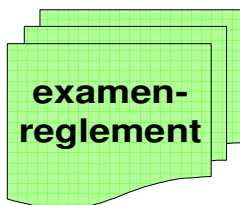
c.e.-stof 2012

Van belang voor het pta zijn ook de exameneenheden die in 2012 op het centraal examen worden getoetst.

Met behulp van de c.e.-stof kan de school bepalen welke exameneenheden men in het s.e. moet toetsen.

8.7 Gevolgen voor het examenreglement

a.	herkansing
b.	inhalen
c.	mislukte afname
d.	afnamemoment
e.	afname
f.	inzage gemaakt werk

Op de onderdelen waarbij niet meer naar een landelijke regeling kan worden verwezen, is bij het nieuwe c.e.-systeem van belang dat de school enkele essentiële punten vastlegt in het examenreglement:

herkansing

1. moment en wijze van beslissing over de herkansing
Aandachtspunt: een kandidaat moet er voor kunnen kiezen om zijn recht op herkansing uit te oefenen als zijn definitieve c.e.-cijfers bekend zijn. Bij het aanbieden van de afnametijdstippen voor herkansingen moet de school hier mee rekening houden.

inhalen

2. korte beschrijving van de inhaalprocedure.
Bijvoorbeeld: indien de kandidaat bij een zitting met wettige reden afwezig was, bepaalt de directeur op welk moment de zitting wordt ingehaald.

mislukte afname

3. ontsnappingsclausule:
Indien de afnamecondities van een examen een adequate beoordeling onmogelijk maken kan de directeur contact opnemen met de inspectie. De inspectie kan dan besluiten dat het werk wordt beschouwd als niet gemaakt en niet wordt beoordeeld.
Alle kandidaten die aan deze sessie deelnamen hebben dan recht op opnieuw maken / inhalen.

Aandachtspunt: alleen met tussenkomst van de inspectie kan de leerling een examen overmaken
Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, bijvoorbeeld vanwege technische problemen, dan gebeurt dit in overleg met het College voor Examens en de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard, krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.

afnamemoment

Hét hoofdpunt ter overweging van de school is:

Wil de school de afname individueel optimaliseren¹⁾ of kiest de school voor een collectief c.e. BB en/of KB²⁾ ?

¹⁾ bijvoorbeeld:

- goede leerlingen vroeg, zwakke leerlingen laat
- optimaliseren bijvoorbeeld in relatie met het rooster cspe

- 2) - keuzes aan de leerling laten
alle leerlingen tegelijk of bij grote aantallen kandidaten in enkele zittingen

De school kan tot en met 30 maart 2012 eventueel alsnog besluiten om voor papieren cse's BB en KB te kiezen. De systeemcheck is dan al lang achter de rug, maar als de Proef op de Som negatieve aspecten aan het licht brengt, dan kan alsnog teruggevallen worden op papieren examens.

Zo'n beslissing heeft wel tot gevolg dat er wijzigingen meegedeeld moeten kunnen worden aan ouders en leerlingen.

Hierover moet een bepaling in het examenreglement opgenomen worden.

De school moet goed afwegen hoeveel wijzigingen nog op een relatief laat moment aan ouders en leerlingen kunnen worden meegedeeld.

Na 30 maart is terugvallen op papier alleen nog mogelijk in noodgevallen en na contact met het College voor Examens en DUO.

4. Als de school kiest voor individualisering, goed vastleggen op grond waarvan en door wie de keuze wordt gemaakt.
5. Verder de bepaling vastleggen dat het definitieve rooster tijdig (vóór) door de directeur schriftelijk aan de kandidaten wordt meegedeeld (zoals ook te doen gebruikelijk bij schoolexamen en cspe).

afname

6. Het is nodig om aan te geven dat in afwijking van de papieren cse's de opgaven na afloop niet ter beschikking van de kandidaat zijn.
7. Belangrijk is bovendien dat het reglement bepaalt dat bij het verlaten van de examenzaal geen examendocumenten (bv. kladpapier) mogen worden meegenomen.

correctie

8. Een bepaling over de wijze waarop de correctie geschiedt.

Papieren cse's kennen tweede correctie door een docent van een andere school, het cspe kent een tweede beoordelaar aangewezen door de eigen school en meestal docent van de eigen school. Bij de flexibele en digitale centrale examens BB en KB is dat niet centraal geregeld.

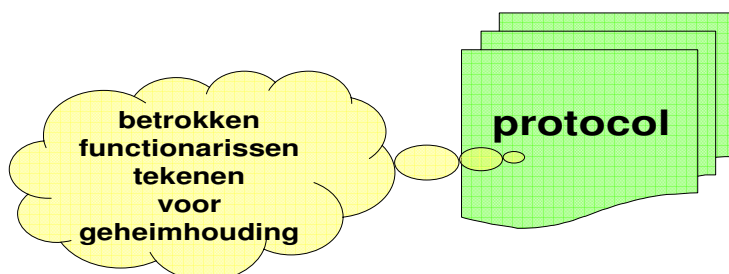
Scholen kunnen ervoor kiezen om ook bij BB en KB flexibel centraal een check door een andere docent te laten uitvoeren. Op die manier wordt het risico van o.a. vergissingen in de scoring van open vragen verder verkleind. Als scholen voor een dergelijke zorgvuldige procedure kiezen, is het goed om dat ook formeel vast te leggen zodat de status van de check en de te volgen procedure helder is en vastligt.

inzage van het gemaakte werk

9. Een bepaling over inzage onder toezicht kan worden gehandhaafd, met de aanvulling dat tijdens de inzage geen aantekeningen mogen worden gemaakt.

De bewaarplicht voor digitale c.e.'s is niet anders dan voor papieren cse's.

8.8 Protocol

Zowel bij c.e.'s met een vast afnamemoment (alle papieren cse's) als bij flexibele c.e.'s zijn de scholen verantwoordelijk voor de afname.
Voor alle c.e.'s heeft het CvE de opgaven en de correctievoorschriften vastgesteld. Bij c.e.'s met een vast afnamemoment is er daarnaast regelgeving over de exacte afnametijdstippen, over de tweede correctie en over herkansing.
Bij de flexibele c.e.'s, zoals de cspe's en de digitale c.e.'s in de algemene vakken BB en KB, hebben de scholen meer ruimte voor eigen keuzes.
Daarmee verschuiven de kenmerken van centraliteit en verandert de positie van het CvE. Het CvE is alleen nog verantwoordelijk voor de opgaven en de correctievoorschriften van de centrale examens en het zijn de scholen die als 'instituten met een licentie voor het centraal examen' verantwoordelijk zijn voor de afname.
Daarbij hoort ook de geheimhouding van de opgaven.

Protocol digitale c.e.'s

Bij flexibele digitale c.e.'s bestaat de kans dat docenten voorkennis hebben van een variant en daarmee van het examen. Bij de surveillance of de correctie (van de open vragen) van een examenvariant die het eerst wordt gebruikt doen de docenten kennis op. Ook de examensecretaris en de systeembeheerder zouden over voorkennis kunnen beschikken.
In een protocol voor de afname van het digitale c.e. moet worden opgenomen dat de examensecretaris, systeembeheerder en docenten (surveillanten en examinatoren) moeten tekenen voor geheimhouding van de examenopgaven. Als een functionaris zich niet aan deze voorschriften houdt volgt een disciplinaire maatregel.

Zie hiervoor ook de protocollen van de VO-raad en de AOC-raad.

8.9 Bijzondere aandachtspunten

Aandachtspunten bij het werken met varianten

Per kandidaat mag per vak slechts

- één variant ingepland worden voor afname in de examenperiode. Uit welke varianten de scholen hiervoor kunnen kiezen is vermeld in paragraaf 10.4
- één herkansingsvariant ingepland worden indien de kandidaat het examen voor dat vak wil herkansen. De keuze voor herkansingsvariant hangt af van de variant die bij de eerste afname van dat vak ingezet is. Zie voor het overzicht paragraaf 10.4

Het is NIET TOEGESTAAN om de varianten te gebruiken voor niet-examenkandidaten. Ook is het NIET TOEGESTAAN om varianten te gebruiken om voor een afname met de kandidaten te

oefenen. Oefenen mag alleen met de na de systeemcheck geleverde voorbeeldexamens en oefentoetsen.

Aandachtspunten bij de afname

- Packages met de echte c.e.'s moeten NIET langer van te voren geopend worden dan strikt noodzakelijk is. Raadzaam is maximaal 30 minuten voor afname. Als een examen van te voren te lang opestaat kan inspectie de afname ongeldig verklaren. *)
- In afwijking van de papieren cse's zijn digitale opgaven na afloop niet beschikbaar voor de kandidaat.
- Bij het verlaten van de examenzaal mogen geen examendocumenten (zoals kladpapier) worden meegenomen.

*)

In 2011 heeft zich het volgende voorval voorgedaan: een school met kandidaten BB had variant van een digitaal examen op naam van de examensecretaris ingepland, geopend, langere tijd open gehouden en vervolgens weer afgesloten. Enige tijd later is dezelfde variant opnieuw ingepland voor een hele groep, afgenomen, gecorrigeerd en afgesloten. De inspectie heeft bepaald dat de school hiermee vooraf kennis heeft genomen van de inhoud van een examen, waarmee de geheimhouding in het geding is gekomen. De inspectie heeft de afnames van de betreffende examens ongeldig verklaard.

Aandachtspunt: mislukte afname

- Indien een afname ongeldig verklaard moet worden, bijvoorbeeld vanwege technische problemen, dan gebeurt dit in overleg met het College voor Examens en de inspectie. Pas nadat inspectie een examen ongeldig heeft verklaard, krijgt de school toestemming om voor de betreffende kandidaten een nieuwe afnameplanning te maken.
- Als een individuele opgave door technische problemen niet gemaakt kon worden, kan de inspectie ook besluiten om niet het hele examen ongeldig te verklaren en te kiezen voor een andere oplossing. Ook hierbij geldt dat de examensecretaris eerst contact heeft gehad met 1. de ICT-examenhelpdesk en 2. de Examenlijn van het College voor Examens.

Aandachtspunt: geheimhouding

Een zeer belangrijk aandachtspunt is **Geheimhouding**.

Anders dan bij de centrale examens die op een vast moment worden afgenomen, zijn de examendocumenten (opgaven, bijlagen, correctievoorschriften) van de flexibele centrale examens na de afname niet openbaar. Dat vergt extra voorzorgen van de school om de geheimhouding te waarborgen.

Tijdens de examenperiode van voorgaande jaren is gebleken dat het noodzakelijk is de richtlijnen met betrekking tot de geheimhouding te expliciteren:

Onder geheimhouding van de opgaven van een digitaal centraal examen wordt het volgende verstaan:

- a. de opgaven zijn toegankelijk voor de kandidaat tijdens de examenzitting waaraan hij deelneemt en (eventueel vergezeld door zijn wettelijk vertegenwoordiger) bij eventuele inzage na vaststellen van de uitslag (zie handleiding ExamenTester voor de examensecretaris);
- b. door kandidaat gemaakte notities mogen door de kandidaat niet worden meegenomen;
- c. de opgaven zijn toegankelijk voor medewerkers van de school voor zover dat en op het moment dat dit noodzakelijk is voor de afname en correctie van het examen.

De directeur wordt geacht de medewerkers van zijn school op te dragen om:

- bovenstaande bepalingen onder a, b en c in acht te nemen;
- elk digitaal centraal examen uitsluitend te gebruiken voor het doel waarvoor het bestemd is, te weten als centraal examen;
- te voorkomen dat examenopgaven en/of examenafnames worden gefotografeerd/gefilmd en/of registraties daarvan zonder toestemming van het College voor Examens worden verspreid;
- geen informatie, in welke zin dan ook, over de inhoud van enig digitaal centraal examen met derden uit te wisselen.

Binnen ExamenTester is een aantal maatregelen getroffen in het kader van de geheimhouding:

1. Docenten zien binnen CorrectionManager alleen de open vragen en de antwoorden van de kandidaten die zij als examinator moeten corrigeren. Docenten zien tijdens de correctie dus niet de automatisch scoorbare vragen en ook niet de antwoorden van de kandidaten op deze vragen.
2. Het is niet mogelijk om een papieren uitdraai te maken van het gemaakte werk van de BB-/KB-leerling.

Aandachtspunt: inzage van de opgaven en het gemaakte werk

Docenten zijn gewend om gemaakte examens in zijn geheel in te zien.

Omdat de digitale examens geheim zijn, is dit tijdens de correctie echter niet mogelijk. Ook willen docenten het gemaakte examen soms grondig doorspreken met een kandidaat, bijvoorbeeld ter voorbereiding op een herexamen. In principe kan dit met de digitale centrale examens nog steeds, maar het is minder eenvoudig dan bij de papieren examens, die na de afname openbaar zijn.

Docenten hebben daarnaast de beschikking over een set van representatieve, digitale oefenexamens waarmee ze hun leerlingen te allen tijde kunnen voorbereiden op de examens. Als een docent inzage wil in een digitaal examen, is het noodzakelijk dat daarover vooraf goede afspraken worden gemaakt tussen de directeur als eindverantwoordelijke, de examensecretaris en de betrokken docenten. Deze afspraken dienen te worden gemaakt met inachtneming van de volgende regel:

Inzage is alleen toegestaan na laatste afname van de desbetreffende variant. De docent dient te tekenen voor geheimhouding (zie ook paragraaf 8.8 Protocol).

Binnen de school is de examensecretaris de functionaris die (leerlingen en) docenten toegang kan verschaffen tot de examenopgaven en het gemaakte werk.

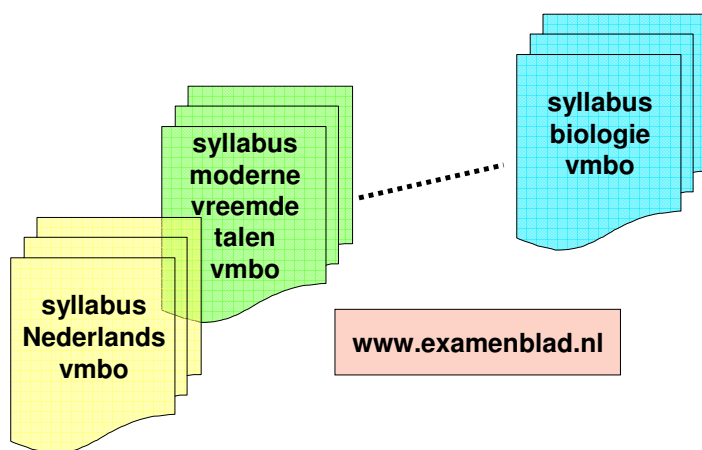
Het gemaakte werk is in te zien via TestManager, waartoe alleen de examensecretaris toegang heeft. Op een tweede computer kan via TestCenter het hele examen bekeken worden.

Inzage door docenten (en leerlingen) kan dan ook alleen plaatsvinden onder toezicht van de examensecretaris (of diens plaatsvervanger). Dit leidt tot de volgende regel:

De inzage door docenten of leerlingen vindt plaats onder toezicht van de examensecretaris. Tijdens de inzage mogen geen aantekeningen gemaakt worden.

10 De examens (specifiek - BB en KB flexibel digitaal)

10.1 Examenstof en andere vakspecifieke aandachtspunten

c.e.-stof voor 2012

Vanaf schooljaar 2007/2008 zijn de examenprogramma's aangepast. In het examenprogramma zelf staan per exameneenheid de eindtermen alleen nog maar globaal geformuleerd en de voorschriften voor de inrichting van het schoolexamen zijn vervallen.

De exameneenheden voor het centraal examen worden uitgewerkt in syllabi.

Deze syllabi zijn gepubliceerd op Examenblad.nl (www.examenblad.nl → 2012).

In de syllabi is de examenstof concreet beschreven.

10.1.1 Speciale positie van wiskunde binnen KB flexibel digitaal

Voor wiskunde is een computerrekenmachine (CRM) ontwikkeld, waarmee *binnen ExamenTester* gewerkt wordt. Deze rekenmachine lijkt op de zakrekenmachine die leerlingen in het vmbo gebruiken, maar heeft als extra mogelijkheid dat verschillende stappen van een berekening geëxporteerd kunnen worden naar een antwoordveld. Deze applicatie is gebouwd in het programma Flash en is na een uitvoerig testtraject gebruikt in het digitale pilot-c.e. wiskunde KB van 2010 en 2011.

De CRM is een noodzakelijk onderdeel van het digitale c.e. wiskunde KB 2012. Eind 2011 wordt de CRM als losse applicatie aan de scholen ter beschikking gesteld om zich voor te bereiden op het centrale examen wiskunde KB. Met deze applicatie kunnen kandidaten en docenten oefenen met de CRM zonder dat zij ExamenTester nodig hebben. Vervolgens nemen de wiskundedocenten een digitaal voorbeeld-c.e.-KB wiskunde af en corrigeren zij het voorbeeldexamen.

Als de school, na afname en correctie van het digitale voorbeeld c.e. KB, vindt dat de CRM maakt dat het digitale c.e. KB wiskunde in zijn aard te veel verschilt van de vertrouwde papieren cse's KB, kan de school besluiten om *alleen voor wiskunde* niet mee te doen met KB flexibel digitaal.

In het examenjaar 2010 heeft één van de zestig pilotscholen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. In het examenjaar 2011 hebben twee van de 190 scholen hier gebruik van gemaakt.

In 2010 en 2011 was de nieuwe CRM de reden dat wiskunde binnen KB flexibel digitaal een andere positie inneemt dan de andere vakken: voor geen enkel ander afzonderlijk vak kan een

school besluiten te kiezen voor het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB in plaats van het digitale c.e. KB.

Inmiddels is een nieuwe applicatie ontwikkeld die de CRM gaat vervangen, namelijk de 'toolbox'. De toolbox zal naar verwachting in examenjaar 2012 worden beproefd in een pilot. Als de bevindingen in deze pilot positief zijn, zal de toolbox de CRM geheel vervangen (zie 10.1.2). Om die reden houdt wiskunde KB ook in 2012 zijn speciale positie binnen KB flexibel digitaal.

Voor de KB-scholen die alleen met wiskunde afhaken valt het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB wiskunde (net als de digitale c.e.'s voor de andere vakken) onder de najaarscorrectie. Dat wil zeggen dat er geen tweede correctie plaatsvindt door een wiskundedocent van een andere school.

Bij het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB wiskunde wordt onder de scholen een steekproef getrokken voor de najaarscorrectie. Dit gebeurt op een vergelijkbare manier als bij de digitale c.e.'s. De examensecretarissen van de KB-scholen in de steekproef ontvangen in augustus of september 2012 het verzoek om het gemaakte werk van het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB wiskunde in te zenden.

Dit verzoek wordt verzonden vanuit computerexamens@cve.nl naar het e-mailadres van de examensecretaris. In dit mailbericht zal het adres vermeld zijn waar het gemaakte werk wordt ingewacht.

NB Bij het evt. papieren-tweede-tijdvak-cse wiskunde KB is er wel tweede correctie

Hoe kan een KB-school zich alleen voor het digitale c.e. KB wiskunde afmelden?

Dit kan als volgt:

De examensecretaris zendt een e-mail met de volgende informatie naar computerexamens@cve.nl.

1. De examensecretaris verklaart dat het digitale voorbeeld-c.e. KB met de kandidaten is geoefend en dat de wiskundedocent dit voorbeeld-c.e. heeft gecorrigeerd.
2. De examensecretaris meldt beargumenteerd dat zijn school afziet van afname van het digitale c.e. KB wiskunde.
3. De CRM maakt deel uit van de argumentatie waarom de school kiest voor het papieren-cse-KB wiskunde.
4. De examensecretaris geeft aan dat wiskunde het enige vak is waarvoor dit geldt.
5. De examensecretaris verklaart dat hij in augustus of september 2012 op verzoek van het CvE het gemaakte werk van het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB wiskunde 2012 ten behoeve van de najaarscorrectie in zal zenden.

Het CvE beoordeelt de afmelding en informeert de school of zij voldoende aan de voorwaarden van de afmelding heeft voldaan en terug mag vallen op het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB.

De uiterste datum waarop deze afmelding verstuurd moet zijn staat in de Activiteitenplanning voor flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB en KB 2012.

Als de examensecretaris via computerexamens@cve.nl een bevestiging van de afmelding voor het digitale c.e. wiskunde KB heeft ontvangen, mag de school het papieren-eerste-tijdvak-cse-KB wiskunde afnemen.

Een KB-school die geen toestemming heeft voor de afname van digitale c.e.'s of zich zelf afmeldt heeft zich uiteraard ook automatisch voor wiskunde afgemeld.

10.1.2 Toolbox wiskunde binnen KB flexibel digitaal

Er is een nieuwe applicatie ontwikkeld die de CRM (zie 10.1.1) gaat vervangen. Deze nieuwe applicatie, de toolbox, bevat niet alleen een rekenmachine maar geeft ook de mogelijkheid om antwoorden in ExamenTester in te voeren met speciale tekens, wiskundige notaties, verhoudingstabellen en driehoeken.

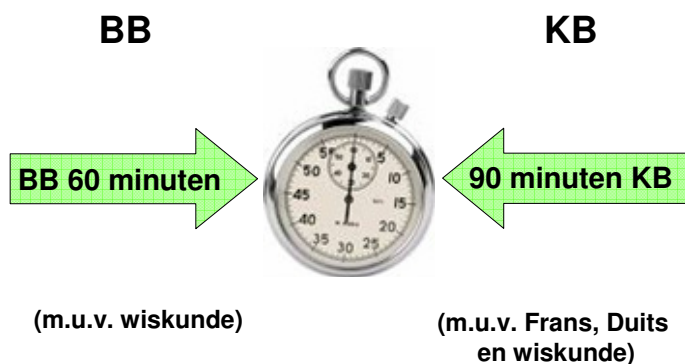
De toolbox is op een beperkt aantal scholen zowel technisch als inhoudelijk succesvol getest, maar wordt in 2012 nog niet breed ingevoerd voor wiskunde KB. Het is de bedoeling een pilot te starten waarbij maximaal 50 scholen de kans krijgen dit jaar het wiskunde KB-examen af te nemen met de

toolbox. Indien ook deze pilot succesvol afgerond wordt, zal de toolbox in het digitale c.e. wiskunde KB van 2013 breed worden ingevoerd.

Binnen de 'pilot toolbox' geldt, geheel analoog aan de CRM (zie 10.1.1), dat een school zich alleen voor het digitale c.e. wiskunde KB kan afmelden.

Indien u en/of een van uw docenten wiskunde KB interesse heeft in deelname aan deze pilot dan kunt u een voorlichtingsbijeenkomst bijwonen. Tijdens deze voorlichtingsbijeenkomst kunnen examensecretarissen en wiskundedocenten KB kennismaken met de toolbox en wordt nadere informatie over deelname aan de pilot verstrekt. Voor deze bijeenkomsten kan de examensecretaris zichzelf en één docent aanmelden via <http://cedigitaalvmbo.cito.nl> (kies Bijeenkomsten).

10.2 Examenduur

De standaardexamenduur voor een BB-examen is 60 minuten, voor een KB-examen is dat 90 minuten.

In beide leerwegen is het examen wiskunde hierop een uitzondering. Voor wiskunde geldt een examenduur van 30 minuten extra. De reden is dat het digitale c.e. wiskunde relatief veel open vragen bevat en de pilot-ervaringen uit de eerdere jaren wijzen uit dat 60 respectievelijk 90 minuten te kort kan zijn vanwege de tijd die nodig is voor het intypen van de antwoorden.

In de kaderberoepsgerichte leerweg is de examenduur voor Frans en Duits gelijkgesteld aan de examenduur van het papieren examen.

	BB	KB
vak	examenduur (minuten)	examenduur (minuten)
Nederlands	60	90
Frans	60	→ 120 ←
Duits	60	→ 120 ←
Engels	60	90
geschiedenis	60	90
aardrijkskunde	60	90
economie	60	90
maatschappijleer 2	60	90
wiskunde	→ 90 ←	→ 120 ←
nask 1	60	90
biologie	60	90

Op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit kan een directeur toestaan dat een kandidaat met een beperking het examen aflegt met een verlenging van ten hoogste 30 minuten. De school dient hiervoor te beschikken over een deskundigenverklaring die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld.

10.3 Woordenboek

Nederlands

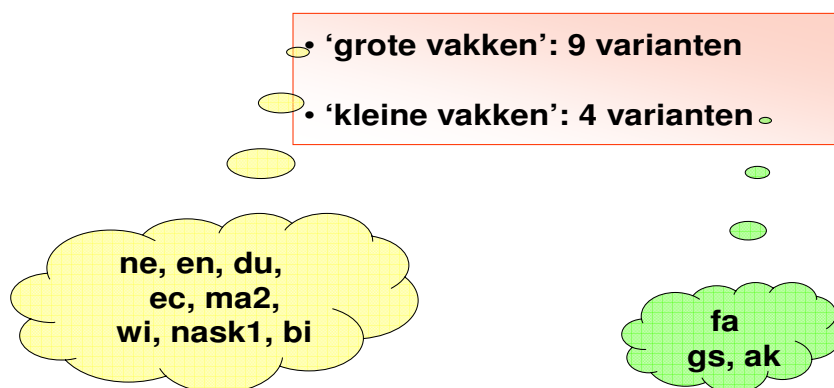
Bij alle schriftelijke examens is sinds het examenjaar 2007 een woordenboek Nederlands toegestaan. Dit geldt ook voor de digitale BB- en KB-examens.

In de pilot van 2006 is het gebruik van het woordenboek Nederlands bij de digitale BB- en KB-examens op een beperkt aantal scholen onderzocht. Gebleken is toen dat de desbetreffende leerlingen vrijwel geen gebruik maakten van het woordenboek en er geen merkbare hinder van ondervonden, zeker niet als de leerlingen tijdens het oefenen met digitale voorbeeldexamens het woordenboek Nederlands als hulpmiddel bij de hand hadden.

Vreemde talen

Bij de talenexamens is, weer net als bij de papieren cse's, een woordenboek van en naar de vreemde taal toegestaan. Bij de papieren cse's was een woordenboek vanuit het Nederlands niet verboden maar eigenlijk overbodig. Omdat de digitale examens ook schrijfvaardigheidsoopdrachten bevatten, kan een woordenboek naar de vreemde taal bij deze examens wel van nut zijn. Ook hier geldt weer: oefening baart kunst, alles opzoeken leidt tot problemen.

10.4 Varianten

Het aantal varianten is bepalend voor de flexibiliteit van het nieuwe c.e-systeem en daarmee voor de ruimte die iedere school heeft om eigen keuzes te maken. Om bij het bepalen van de afname-tijdstoppen goede keuzes te kunnen maken is het dus belangrijk om te weten over welke varianten men tijdens de afnameperiode beschikt.

In het onderstaande overzicht is per vak vermeld welke varianten worden aangeboden voor zowel BB als KB.

10.4.1 Gelijmatige inzet van varianten

In voorgaande jaren is gebleken dat de toetsvarianten met de nummers 1a en 1b in veel gevallen als eerste bij de examenafnames zijn ingezet.

Voor de normering van toetsvarianten is een gelijkmatig gebruik van alle toetsvarianten noodzakelijk.

Om dat te realiseren is het noodzakelijk dat de volgorde waarin de toetsvarianten gebruikt worden van school tot school verschilt.

In de aanbiedingsbrief bij de examenpackages wordt daarom een volgorde van inzet van varianten aangegeven.

Bijvoorbeeld:

Voor uw school is de volgorde voor de vakken met negen varianten als volgt:

volgorde toets-varianten →	eerste	tweede	derde	vierde	vijfde	zesde
in te zetten toetsvariant	2b	2a	3b	3a	1b	1a

In dit voorbeeld zet de examensecretaris voor alle vakken met negen varianten als eerste toetsvariant <<2b>> in.

10.4.2 Beschikbare varianten BB

Vak BB (standaard)	varianten t.b.v. een eerste afname	varianten t.b.v. een herkansing
Nederlands BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Frans BB	1, 2	h1, h2
Duits BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Engels BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Geschiedenis BB	1, 2	h1, h2
Aardrijkskunde BB	1, 2	h1, h2
Economie BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Maatschappijleer 2 BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Wiskunde BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Nask 1 BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Biologie BB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3

In het examenjaar 2011 is bij enkele vakken van de bovenstaande indeling afgeweken. Dat kan in 2012 opnieuw voorkomen.

10.4.3 Beschikbare varianten KB

Vak KB (overgangsjaar)	varianten t.b.v. een eerste afname	varianten t.b.v. een herkansing
Nederlands KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Frans KB	1a, 2a	h1, h2
Duits KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Engels KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Geschiedenis KB	1, 2	h1, h2
Aardrijkskunde KB	1, 2	h1, h2
Economie KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Maatschappijleer 2 KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Wiskunde KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Nask 1 KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3
Biologie KB	1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b	h1, h2, h3

Bij sommige vakken kan van de bovenstaande indeling worden afgeweken.

10.4.4 Voorschriften met betrekking tot herkansing

Belangrijk om te weten is dat de herkansingsvariant gekoppeld is aan de variant die de kandidaat bij een eerste afname heeft gehad.

Voor de **eerste afname** gebruikt de examensecretaris per kandidaat één van de zes varianten: 1a, 1b, 2a, 2b, 3a en 3b

Bij een **herkansing** van een kandidaat, krijgt deze de bijbehorende herkansingsvariant.

Voor een herkansende kandidaat die variant 1a of 1b heeft afgelegd, is dit variant h1.

Voor een herkansende kandidaat die variant 2a of 2b heeft afgelegd, is dit variant h2.

Voor een herkansende kandidaat die variant 3a of 3b heeft afgelegd, is dit variant h3.

Voor geschiedenis en aardrijkskunde geldt dezelfde systematiek:

Voor een herkansende kandidaat die variant 1 heeft afgelegd, is dit variant h1.

Voor een herkansende kandidaat die variant 2 heeft afgelegd, is dit variant h2.

Uitzonderingspositie Spaans, Turks en Arabisch

Voor Spaans, Turks en Arabisch zijn er geen digitale c.e.'s. Deze vakken kennen alleen papieren cse's die volgens het rooster voor de centrale examens worden afgenomen. Dit geldt zowel bij BB als bij KB.

10.5 Kandidaten met een beperking

= Kandidaten die vallen onder artikel 55 van het Eindexamenbesluit

Van ieder digitaal examen zijn er één of twee 'dyslexie-versies'. In een dyslexie-versie kan de kandidaat geluidsfragmenten afspelen waarin de tekst van het beeldscherm wordt voorgelezen.

10.5.1 Dyslexie-varianten BB

Vak BB (standaard)	dyslexie-variant t.b.v. een eerste afname	dyslexie-variant t.b.v. een herkansing
Nederlands BB	1a-d, 1b-d	h1-d
Frans BB	1-d	h1-d
Duits BB	1a-d, 1b-d	h1-d
Engels BB	1a-d, 1b-d	h1-d
geschiedenis BB	1-d	h1-d
aardrijkskunde BB	1-d	h1-d
economie BB	1a-d, 1b-d	h1-d
maatschappijleer 2 BB	1a-d, 1b-d	h1-d
wiskunde BB	1a-d, 1b-d	h1-d
nask 1 BB	1a-d, 1b-d	h1-d
biologie BB	1a-d, 1b-d	h1-d

10.5.2 Dyslexie-varianten KB

Vak KB (overgangsjaar)	dyslexie-variant t.b.v. een eerste afname	dyslexie-variant t.b.v. een herkansing
Nederlands KB	1a-d, 1b-d	h1-d
Frans KB	1a-d	h1-d
Duits KB	1a-d, 1b-d	h1-d
Engels KB	1a-d, 1b-d	h1-d
geschiedenis KB	1-d	h1-d
aardrijkskunde KB	1-d	h1-d
economie KB	1a-d, 1b-d	h1-d
maatschappijleer 2 KB	1a-d, 1b-d	h1-d
wiskunde KB	1a-d, 1b-d	h1-d
nask 1 KB	1a-d, 1b-d	h1-d
biologie KB	1a-d, 1b-d	h1-d

Dyslectische kandidaten hebben daarnaast recht op maximaal een half uur extra afnametijd. De school dient hiervoor te beschikken over een deskundigenverklaring die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld.

Een andere gangbare voorziening voor dyslectische kandidaten bij papieren examens is grootschrift. De ervaring leert dat kandidaten bij tekst op een beeldscherm minder behoefte hebben aan een grote letter. Mocht de letter toch te klein zijn, dan kan worden gekozen voor een groter

beeldscherm. Een loep-functie waarbij (delen van) de tekst (tijdelijk) vergroot wordt (worden) weergegeven, kent ExamenTester niet.

Kandidaten met een visuele beperking

Voor kandidaten met een ernstige visuele beperking is er gewerkt aan een aangepaste versie van de digitale examens. De bestelling gebeurt via het speciale formulier van DUO voor kandidaten met een visuele beperking.

Kandidaten met een auditieve beperking

Papieren cse's kunnen door kandidaten met een auditieve beperking gewoon worden gemaakt. Bij digitale examens wordt op verschillende manieren gebruik gemaakt van geluid, zodat afname door kandidaten met een auditieve beperking niet zonder meer mogelijk is. Ook voor deze kandidaten bestaat er een aangepast examen. Kandidaten met een auditieve beperking moeten dan ook bij de BB- en KB-examens op dezelfde manier worden aangemeld als kandidaten met een visuele beperking, via een speciaal formulier van DUO.

10.6 Normering

De normeringstermen voor de digitale c.e.'s BB en KB worden tegelijkertijd met die voor de papieren cse's vmbo bekend gemaakt door plaatsing op de website van Cito (zie ['http://centraalexamen.cito.nl'](http://centraalexamen.cito.nl)). **In het examenjaar 2012 gebeurt dat op 13 juni 's ochtends om 8.00 u.**

Evenals in voorgaande examenjaren vergt dit bijzondere aandacht van de examensecretaris:

Per variant van ieder digitaal examen wordt een N-term vastgesteld.

In ExamenTester moet *per afnameplanning* een N-term worden ingevoerd. Als dezelfde variant in meer examenzittingen gebruikt is, moet de N-term ook meer dan één keer ingevoerd worden.

10.7 Verwerking van de cijfers

In 2012 zal, evenals in 2011, *per variant* van ieder examen een N-term worden vastgesteld.

In ExamenTester moet *per afnameplanning* een N-term worden ingevoerd. Als dezelfde variant in meer examenzittingen gebruikt is, moet de N-term ook meer dan één keer ingevoerd worden. Dit vergt bijzondere aandacht van de examensecretaris op de dag dat de vastgestelde normen voor de digitale c.e.'s BB en KB bekend worden gemaakt (13 juni 2012).

ExamenTester kan de scores van de leerlingen omzetten in cijfers en standaardscores *) die vervolgens ingevoerd kunnen worden in het schooladministratiesysteem.

- *) De standaardscore is de score die bij een scoreschaallengte (L) van 90 en een N-term van 1,0 het juiste cijfer oplevert. Deze omzetting kan worden toegepast als het schooladministratiesysteem de invoering van c.e.-cijfers niet toestaat.

Vóóraf oefenen met de omzetting van de scores naar cijfers

Dit is het laatste onderdeel van de **Proef op de Som**.

De examensecretaris gebruikt de gecorrigeerde leerlingresultaten uit de Proef op de Som om te oefenen met de omzetting van scores naar cijfers.

In het onderstaande overzicht staan N-termen (N) en scoreschaallengtes (L) voor de voorbeeldexamens BB.

vak	variant BB- vb11		variant BB- vb09		variant BB- vb08		variant BB- vb07	
	N	L	N	L	N	L	N	L
Nederlands BB	–	–	1,0	39	–	–	0,9	45
Frans BB	0,6	38	0,8	40	0,6	40	–	–
Duits BB	0,8	36	0,2	39	1,0	39	–	–
Engels BB	–	–	0,6	35	1,0	36	0,6	36
geschiedenis BB	1,6	49	1,5	48	1,3	45	–	–
aardrijkskunde BB	0,7	48	0,8	45	1,4	42	–	–
economie BB	–	–	1,1	40	0,4	43	0,9	42
maatschappijleer 2 BB	1,6	51	0,9	51	1,3	51	1,2	44
wiskunde BB	–	–	1,2	49	1,8	52	1,7	45
nask 1 BB	–	–	1,3	45	0,4	45	0,2	42
biologie BB	–	–	0,8	39	1,4	39	1,1	35

Voor de dyslexie-varianten geldt bij het oefenen dezelfde N-term als voor het bijbehorende voorbeeldexamen.

Op verzoek van veel scholen worden in schooljaar 2011/2012 voor een aantal vakken naast de bovenstaande voorbeeldexamens ook BB-voorbeeldtoetsen ter beschikking gesteld die in één lesuur kunnen worden afgenomen of behandeld. Deze toetsen zijn ingekorte centrale examens uit een voorgaand examenjaar. Het betreft de volgende vakken:

- Nederlands BB (2 ingekorte examens)
- biologie BB (2 ingekorte examens)
- economie
- Engels
- wiskunde
- nask1

Deze voorbeeldtoetsen worden “sets oefenopgaven jaar (bv.) 2011” genoemd.

In het onderstaande overzicht staan de N-termen (N) en scoreschaallengtes (L) voor de voorbeeldexamens KB.

vak	variant KB-vb11		Variant KB-vb10		variant KB-vb09	
	N	L	N	L	N	L
Nederlands KB	0,4	45	0,0	45		
Frans KB	0,4	45			0,5	45
Duits KB	0,9	45			0,0	46
Engels KB	0,0	45	0,6	45		
geschiedenis KB	0,6	55	1,2	54		
aardrijkskunde KB	0,4	60	0,5	54		
economie KB	1,3	51	1,7	48		
maatschappijleer 2 KB	1,4	57	1,1	60		
wiskunde KB	1,4	67	0,7	60		
nask 1 KB	2,3	60	2,0	60		
biologie KB	1,0	57	1,1	54		

Voor de dyslexie-varianten geldt bij het oefenen dezelfde N-term als voor het bijbehorende voorbeeldexamen.

NB *Bij de voorbeeldexamens hebben niet alle varianten van één vak dezelfde schaallengte (L). Bij de echte examens is dat wel het geval.*

- ▶ De examensecretaris moet de N-termen **per afnameplanning** invoeren in ExamenTester. Dit wordt beschreven in de gebruikershandleiding voor de examensecretaris bij ExamenTester .
- ▶ De examensecretaris kan voor de examens 2011 ook gebruikmaken van omzettingstabellen van score naar c.e.-cijfer. Deze omzettingstabellen verkrijgt men t.z.t. via de tabel met vastgestelde N-termen op <http://centraalexamen.cito.nl>

Bijlage 1: ontheffingsbrief

aan: de scholen voor voortgezet onderwijs en instellingen voor VAVO
tav de directeur

datum: 25 november 2010
betreft: ontheffingsbrief digitale centrale examens VO 2011 en verder

Bij digitale centrale examens, die in de projectfase verkeren, komt het voor dat op onderdelen van de regelgeving in het Eindexamenbesluit vwo – havo – mavo - vbo wordt afgeweken.

Via een brief die tot nu toe jaarlijks en per project is verstuurd, werd de directeur van de deelnemende scholen toestemming verleend om, binnen kaders van het College voor Examens (CvE), af te wijken van het Eindexamenbesluit.

Inmiddels zijn digitale centrale examens – en daarmee ook de kaders die bij de afname en de correctie in acht genomen dienen te worden – bekend op de meeste scholen voor voortgezet onderwijs. Het CvE verwacht dat binnen enkele jaren alle VO-scholen een of meer digitale centrale examens zullen afnemen. Om die reden heb ik besloten om niet elk jaar opnieuw specifieke ontheffingsbrieven te verzenden, maar middels de onderhavige brief alle scholen toestemming te verlenen om digitale centrale examens af te nemen, mits de school daarbij met inachtneming van de kaders van het CvE opereert.

Besluit

Hierbij wordt uw school op basis van artikel 29 zesde lid van de Wet Voortgezet Onderwijs toestemming verleend om deel te nemen aan de digitale centrale examens die door het College voor Examens worden aangeboden.

Aan deze toestemming is de voorwaarde verbonden dat de school jaarlijks voldoet aan de voorwaarden die elk examenjaar door het College voor Examens gesteld worden voor deelname aan deze centrale examens.

Dit besluit geldt voor de duur van de projectfase van de digitale centrale examens.

Deze toestemming betreft de volgende projecten:

naam project	ontheffing van onderdelen van het Eindexamenbesluit?
Flexibele en digitale centrale examens algemene vakken BB	ja
Flexibele en digitale centrale examens algemene vakken KB	ja
CBT Duits havo	ja

Het CvE heeft in september 2010 de brochure 'De computer bij de centrale examens 2011 "Duidelijk – digitaal – 3" uitgebracht. Jaarlijks brengt het CvE een nieuwe versie van deze brochure uit, met daarin per project de actuele informatie. Die actuele informatie is van belang omdat kenmerkend voor projecten is dat zich tussentijdse wijzigingen kunnen voordoen.

Indien uw school deelneemt aan een digitaal centraal examen en er treedt een uitbreiding van vakken op dan wordt de bovenstaande lijst geacht daarmee te zijn uitgebreid. Dit geldt ook indien u voor het eerst gaat deelnemen aan het projecten centrale digitale examens.

Voor de overige in "Duidelijk – digitaal – 3" genoemde projecten geschieden de afname en correctie binnen de kaders van het Eindexamenbesluit; daarom is geen ontheffing van onderdelen van het Eindexamenbesluit nodig.

Ik verzoek u deze brief zorgvuldig te bewaren omdat deze slechts eenmaal wordt verstrekt.

Heeft u naar aanleiding van deze brief vragen, dan kunt u een e-mail zenden aan het College voor Examens: computerexamens@cve.nl.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart
namens deze,

drs. R. C. Endert
de plaatsvervangend directeur Voortgezet Onderwijs